

Ungas livssituation i siffror!

Lupp 2015 - Västerviks kommun

Caroline Hansén & Jo Skåmedal

Fakulteten för samhällsvetenskap
Utrednings- och forskningsservice
Linnéuniversitetet

”Jag skulle vilja påverka skolpolitiken mer. Jag tror att vi som går i skolan vet bättre vad vi vill förbättra eftersom vi befinner oss i den miljön.”

(Elev i åk 8)

Innehållsförteckning

INTRODUKTION	8
BAKGRUND	8
SYFTE	8
DISPOSITION.....	9
RAPPORTLÄSNING OCH RESULTATTOLKNING	10
URVAL.....	10
DATAHANTERING.....	10
JÄMFÖRELSEGRUNDER.....	10
UNGDOMAR I ÅRSKURS 8	13
FRITID	13
<i>Möjligheter till fritidsaktivitet</i>	13
<i>Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap</i>	14
<i>Sammanfattning</i>	15
SKOLA	15
<i>Trivsel, sociala relationer och bemötande</i>	16
<i>Miljö och upplevelser</i>	16
<i>Inflytande och delaktighet i skolan</i>	17
<i>Sammanfattning</i>	18
POLITIK OCH SAMHÄLLE	19
<i>Intresse på nationell och internationell nivå</i>	19
<i>Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor</i>	19
<i>Ungdomars förtroende för vuxna personer</i>	21
<i>Sammanfattning</i>	21
TRYGGHET.....	21
<i>Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser</i>	22
<i>Hot, våld och kränkande/orättvis behandling</i>	22
<i>Sammanfattning</i>	24
HÄLSA	24
<i>Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd</i>	24
<i>Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger</i>	25
<i>Sammanfattning</i>	26
ARBETE.....	26
<i>Extrajobb och sommarjobb</i>	26
<i>Sammanfattning</i>	26
FRAMTID.....	27
<i>Flyttplaner</i>	27
<i>Sociala relationer och framtidsutsikter</i>	27
<i>Sammanfattning</i>	28
FRITID	30
<i>Möjligheter till fritidsaktivitet</i>	30
<i>Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap</i>	31
<i>Sammanfattning</i>	32
SKOLA	32
<i>Trivsel, sociala relationer och bemötande</i>	33
<i>Miljö och upplevelser</i>	33
<i>Inflytande och delaktighet i skolan</i>	34
<i>Sammanfattning</i>	35

POLITIK OCH SAMHÄLLE	36
<i>Intresse på nationell och internationell nivå</i>	36
<i>Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor</i>	36
<i>Ungdomars förtroende för vuxna personer</i>	37
<i>Sammanfattning</i>	38
TRYGGHET.....	38
<i>Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser</i>	38
<i>Hot, våld och kränkande/orättvis behandling</i>	39
<i>Sammanfattning</i>	40
HÄLSA	41
<i>Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd</i>	41
<i>Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger</i>	42
<i>Sammanfattning</i>	42
ARBETE.....	43
<i>Extrajobb och sommarjobb</i>	43
<i>Sammanfattning</i>	43
FRAMTID.....	43
<i>Flyttplaner</i>	44
<i>Sociala relationer och framtidsutsikter</i>	44
<i>Sammanfattning</i>	45
SLUTSATSER	46
FRITID	46
SKOLA	47
POLITIK OCH SAMHÄLLE	48
TRYGGHET.....	48
HÄLSA	50
ARBETE.....	50
FRAMTID.....	50
REFERENSER.....	52
INTERNETKÄLLOR.....	52
APPENDIX A – TABELLER, ÅK 8	53
APPENDIX 2 – TABELLER, ÅK 2	57

Tabellförteckning

Tabell I:1: Deltagandegrad	14
Tabell I:2: Mötesplatser och vänskap	15
Tabell I:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer.....	16
Tabell I:4: Ungdomars skolmiljö.....	17
Tabell I:5: Delaktighet i skolan.....	18
Tabell I:6: Intresse för politik och samhällsfrågor.....	19
Tabell I:7: Möjligheter till inflytande	20
Tabell I:8: Viljan att påverka	20
Tabell I:9: Anledningar till att inte påverka.....	21
Tabell I:10: Trygghet på fysiska platser	22
Tabell I:11: Hot, våld och trakasserier.....	23
Tabell I:12: Ungdomars utsatthet.....	23
Tabell I:13: Fysiska och psykosociala besvär.....	25
Tabell I:14: Extra- och sommarjobb	26
Tabell I:15: Planer efter grundskolan	27
Tabell I:16: Flyttplaner	27

Tabell II:1: Deltagandegrad.....	31
Tabell II:2: Mötesplatser och vänskap.....	32
Tabell II:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer	33
Tabell II:4: Skolmiljö.....	34
Tabell II:5: Delaktighet i skolan	35
Tabell II:6: Intresse för politik och samhällsfrågor	36
Tabell II:7: Möjligheter till inflytande.....	36
Tabell II:8: Viljan att påverka.....	37
Tabell II:9: Anledningar till att <i>inte</i> påverka	37
Tabell II:10: Trygghet på fysiska platser.....	39
Tabell II:11: Hot, våld och trakasserier	39
Tabell II:12: Utsatthet.....	40
Tabell II:13: Fysiska och psykosociala besvär	41
Tabell II:14: Extra- och sommarjobb.....	43
Tabell II:15: Planer efter gymnasiet	44
Tabell II:16: Flyttplaner.....	44

Introduktion

I det inledande avsnittet ges en kort presentation av vad som hänt inom det ungdomspolitiska området på nationell och kommunal nivå, samt syftet med Lupp-undersökningen.

Bakgrund

2001 införde dåvarande Ungdomsstyrelsen enkätundersökningen Lupp som står för *”Lokal uppföljning av ungdomspolitiken”* i syfte att stödja landets kommuner i deras ungdomspolitiska arbete. Bakgrunden till Luppen är att de flesta beslut som berör ungas livs- och levnadsvillkor fattas på kommunal nivå. Kommunernas satsningar och politiska inriktningar är därmed centrala i det nationella ungdomspolitiska arbetet.¹ Den nationella ungdomspolitiken har varit sektorsövergripande och berört områden såsom utbildning, inflytande, hälsa, fritid och kultur, samt arbete.²

1 april 2014 bytte Ungdomsstyrelsen namn till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Anledningen var att den nationella ungdomspolitiken ändrade inriktning och mål. Grunden i den nya nationella ungdomspolitiken är att alla ungdomar mellan 13-25 år ska ha *”goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”*.³ Ungdomspolitikens nya strategi är att alla satsningar som berör ungdomar bör utgå från ett ungdomsperspektiv, samtidigt som den grundar sig på tre prioriterade områden – ungdomars inflytande, egen försörjning och psykisk hälsa. Den nationella ungdomspolitiken är vägledande för hur kommunerna kan realisera politiken i praktiken. MUCF:s ansvar ligger i att följa upp och analysera livs- och levnadsvillkor för barn och unga i kommunerna. Här spelar resultaten från Luppen en viktig roll. Vidare har ungdomspolitiken sin utgångspunkt i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och barnkonventionen.⁴ Konventionen stipulerar att:

- *Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras (Artikel 2)*
- *Barnets bästa ska sättas i främsta rummet vid alla beslut som rör barn (Artikel 3)*
- *Barn har rätt till inflytande och delaktighet i alla beslut som rör dem (Artikel 12)*⁵

Konventionen signalerar till vuxenvärlden att på ett mer insiktsfullt sätt inkludera barn och unga i beslut som rör deras liv, utveckling och framtid. Det handlar om att ta barn och unga på allvar, lyssna på dem och lära från dem, samt låta dem ha inflytande i frågor som berör unga.⁶

Syfte

Syftet med rapporten är att beskriva och analysera Lupp-studiens resultat av ungdomarnas upplevelser, tankar, funderingar och syn på deras levnadssituation och samhället de lever i.

Resultatet kan användas för att identifiera behov, utforma lämpliga åtgärdsplaner och konkreta handlingsinsatser för kommunens ungdomspolitik.

---

¹ Wågman 2009, Prop. 2004/05:2 & Prop. 2013/14:191

² www.mucf.se 2016-02-12

³ Prop. 2013/14:191

⁴ www.mucf.se 2016-02-12

⁵ Unicef 2016, Rädsla barnen 2016

⁶ Unicef 2016, Rädsla barnen 2016 & Wågman 2009

Disposition

Rapporten är disponerad enligt följande; en inledande *introduktion* som innehåller bakgrund till rapporten, kommunens ungdomspolitiska arbete, syftet med rapporten samt metod. Sedan följer Lupp-enkätens resultatredovisning. Del I redovisar *ungdomar i grundskolans årskurs 8* och del II redogör för *ungdomar i gymnasiets årkurs 2*. Resultatredovisningen i del I och II är uppdelad i sju avsnitt; *Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete* och *Framtid*. Avslutningsvis följer *Slutsatser* där huvudresultaten knyts ihop till ett komprimerat underlag för kommunens fortsatta barn- och ungdomspolitiska arbete. Del III har samma struktur som del II, men innehåller årkurs 2 ungdomar från Västervik som går i någon av Kalmarsund Gymnasieförbunds skolor.

I rapportens resultatredovisning inleds varje kapitel med en kort beskrivning av innehållet och avslutas med en kort sammanfattning. De kommunvisa resultaten jämförs med riksgenomsnittet. För att inte belasta rapporten med för mycket detaljerade resultat återfinns en del material i Appendix. Hänvisningar till dessa tabeller lämnas fortlöpande i huvudtexten. För grundskolans årskurs 8 används Appendix tabellnumrering *A:tabellnummer* och för gymnasieskolans årskurs 2 används tabellnumrering *AII:tabellnummer*.

I resultatredovisningen refererar ”ungdomar” och ”elever” till ungdomar i årskurs 8 (Åk 8) i grundskolan och i årskurs 2 (Åk 2) i gymnasieskolan. Jämförelser görs mellan kommunen och riket och det redovisas enligt följande: (22 jfr 26 procent), där första siffran är kommunens resultat och den andra siffran redovisar rikets procentsats. Det är alltid år 2015 som gäller om inget annat står

Rapportläsning och resultattolkning

Här redogörs för rapportens olika metodologiska implikationer

Urval

Studien riktar sig till ungdomar i årskurs 8 i grundskolan och årskurs 2 i gymnasiet. För Åk 8 var populationen 319 och 210 svarade med en svarsfrekvens på 66 procent. Normalt brukar en svarsfrekvens över 50 procent anges som acceptabel. I Åk 2 var totalpopulationen 297 och 232 svarade med en svarsfrekvens på 78 procent. Den relativt höga svarsfrekvensen i Lupp får tillskrivas det faktum att enkäten besvaras under lärarledd lektionstid.

Datahantering

Datafilerna som rapporten baseras på har tillhandahållits av MUCF och statistikprogrammet SPSS har använts vid bearbetning och analys av resultaten. Frågor med fasta svarsalternativ har omkodats. Således har svaren ”mycket bra” och ”ganska bra” slagits samman till ”bra”. Att göra så är praktiskt för bivariat analys, samt även med tanke på att antalet svarande är relativt lågt. I annat fall skulle en eller några ungdomar motsvara flera procentenheter. Nackdelen vid omkodning är dock att nyansskillnader försvinner. Om 90 procent av eleverna svarar ”bra” på frågan ”vad tycker du om skolmiljön” så vet vi inte om det var 10 procent eller 80 procent som svarade ”mycket bra”. I förekommande fall noteras det i löpande text eller i fotnoter. Det gör att resultaten bör tolkas med viss försiktighet, både när det gäller jämförelser över tid och vid jämförelse med riket.

Den här typen av enkätstudie erbjuder inga möjligheter att *förstå* resultaten, begränsade möjligheter att *förklara* dem, varpå fokus huvudsakligen är att *beskriva* skillnader där de föreligger, samt att erbjuda rimliga tolkningar där det är möjligt.

Jämförelsegrunder

Jämförelser med riksgenomsnittet inkluderar *alla* typer av kommuner oavsett deras demografiska struktur, utbildningsnivå, storlek etc. Varje kommun är unik och har sina egna förutsättningar, villkor och utmaningar. Mot den bakgrunden är riksgenomsnittet inte alltid en idealisk referenspunkt, men ofta en praktisk referenspunkt. Att jämföra en kommun med riket bör dock ske med försiktighet utifrån flera skäl. För det första om kommunen uppvisar ett bättre resultat än vad riket gör, så finns risken att kommunen slår sig till ro med slutsatsen ”*men vi är bättre än många andra*”. Det finns alltid utrymme för förbättringar och utveckling, speciellt i relation till de nationella ungdomspolitiska mål som slår fast att *alla* ungdomar ska ha ”*goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen*.” För det andra innebär ”riket” inte alla Sveriges kommuner, utan resultaten är ett genomsnitt för de kommuner som valt att delta i Lupp-undersökningen de utvalda åren.

Lupp-enkäten dras med ett antal potentiella problem som läsaren bör hålla i minnet:

- När antalet svarande (totalpopulationen) är lågt, vilket förekommer i ett par kommuner. I inledningen till varje resultatdel redovisas svarsfrekvensen, dvs. antalet svarande i procent av antalet som erbjöds delta i undersökningen. I Lupp-undersökningarna är svarsfrekvens normalt hög, sannolikt beroende på att enkäterna besvaras under lärarledda lektioner. Det är viktigt att hålla i minnet att populationen i ett par fall är mindre än 50 elever och att svarsfrekvensen som redovisas inledningsvis täcker enkäter som är helt eller delvis besvarade. Svarsfrekvensen för

enskilda frågor kan således vara lägre. I de fall där den låga svarsfrekvensen föranleder extra försiktighet i tolkningen anges det i anslutning till tabellen.

- *Jämförelse över tid* försvåras av att frågor tillkommit, tagits bort eller omformulerats. Vissa alternativ i fråga C2 ”Hur tycker du det stämmer in på hur det är på din skola?” finns inte med 2009 eller 2015. Andra frågor finns med 2009 eller 2012, men ej 2015. Frågor har också omformulerats och därigenom fått en annan innebörd. Ett exempel är fråga B1 som 2015 formulerades ”Hur mycket tycker du att det finns att göra på fritiden?”. Motsvarande fråga 2012 löd ”Hur mycket fritid har du?” Det är långt ifrån självklart att svaren på dessa två frågor kan jämföras.
- *Otydligt formulerade frågor.* En del frågor är formulerade på ett sätt som gör det svårt att förstå hur eleverna tolkat dessa, och det blir därför svårt att formulera rimliga tolkningar av svaren. Ett exempel är fråga E2 ”Hur ofta känner du dig trygg i hemmet?”. Den elev som inte svarar ”Alltid” kan göra det eftersom hen är mörkrädd eller eftersom hen utsätts för misshandel eller andra övergrepp. Lämpliga åtgärder från kommunens sida, om några, skiljer sig naturligtvis åt beroende på varför eleven inte alltid känner sig trygg hemma. Men Lupp ger som tidigare nämnt inte utrymme för en sådan analys, utan nöjer sig med att beskriva och inte förstå eller förklara.

Resultatredovisning del I: Grundskoleelever i årskurs 8

Ungdomar i årskurs 8

Först ges en kort presentation av ungdomarna i årskurs 8 och hur de upplever sin levnadssituation. Sedan fortsätter avsnittet med de sju fokuserade områdena: Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete samt Framtid.

I detta avsnitt refererar ”ungdomar” och ”elever” till ungdomar i årskurs 8 i grundskolan. Ungdomarnas upplevelse av sin levnadssituation har kategoriserats till sex aspekter som är betydelsefulla i deras liv; *skolan, kompisar, familjen, ekonomi, framtiden och livet som helhet.*

I Västervik har levnadssituationen över tid förbättrats för fem av sex ovanstående aspekter som är jämförbara över tid. Förändringarna är ganska stora för flera av aspekterna, i synnerhet ekonomin (plus 20 procent 2015 jfr 2012), men även vad gäller livet som helhet (ökning med fem procentenheter). Nöjdhetsgraden ligger i Västervik nära övriga rikets för alla sex aspekterna. Generellt sett upplever sig ungdomar i Västervik vara mer nöjda med livet i stort, kompisar, familjen, sin ekonomiska situation och fritiden än ungdomar i övriga riket. För mer detaljerad information av ungdomarnas nöjdhet med sina liv och utvecklingen över tid, se Appendix tabell A:2.

Fritid

Vid närmare studier av vad det kan innebära att vara nöjd med fritiden, ses först och främst att Västerviks ungdomar är relativt nöjda med sin fritidssituation, se Appendix, tabell A:1. Sextiosex procent uppger att det finns mycket att göra på fritiden, en sänkning på fem procentenheter från Lupp 2012, och åtta procent lägre än riksgenomsnittet. Ser man till hur nöjda ungdomarna är med sin fritid blir resultatet mer positivt, hela 91 procent är nöjda med sin fritid, vilket ligger helt i paritet med riksgenomsnittet.

Möjligheter till fritidsaktivitet

För att ungdomarna ska ha möjlighet att ta del av fritidsutbudet i kommunen krävs att de upplever att de har tid att avsätta. I mångt och mycket handlar det om att få olika delar i livet att gå ihop, att fördela tiden och energin mellan skola, fritiden och hemmet på bästa sätt. Sextiofem procent anser att det finns saker att göra på fritiden, men att inte så mycket av det som erbjuds intresserar dem. Det är inte heller förvånande att konstatera att de ungdomar som anser att det finns lite eller inget att göra på fritiden också är de ungdomar som anser att de inte är intresserade av de fritidsaktiviteter som erbjuds.

På frågan om vilka *fritidsaktiviteter de saknar* var vissa aktiviteter återkommande. Trots att ungdomarna generellt sett svarade att de hade väldigt/ganska mycket att göra är det framträdande att de upplever att det ändå saknas en del aktiviteter. Fritidsaktiviteter över tid inom temat idrott/träning uppgav ungdomarna sig bland annat sakna. Några citat följer nedan:

”Öppen tennisbana som alla kan gå till och spela på när dom vill. Skateboard ramp/park.”

”En ny sporthall, ishall, innebandy och tennis, klättring, dans, simhopp, Parkour.”

Mötesplatser är ett annat tema som är återkommande. Likheten med riket är påfallande:

”Simhall innebandyhall, fotbollshall.”

”Ett ställe man kan hänga på både sommar och vinter.”

Generellt sett upplever ungdomarna i Västervik färre problem med att utöva fritidsaktiviteter än vad ungdomar i riket gör. Speciellt gäller att färre ungdomar i Västervik är förhindrade att utöva fritidsaktiviteter för att föräldrarna säger nej (16 procent jfr 26 procent för 2015) eller att kostnaden utgör ett hinder (35 procent jfr 38 procent för 2015). För fullständig översikt se Appendix tabell A:3.

Aktivitetsmått i enkäten tar endast hänsyn till vilken *frekvens* (dag, vecka, månad etc.) fritidsaktiviteten utförs, men inte till *hur mycket tid* (antal minuter och timmar) respektive fritidsaktivitet tar i anspråk. Därmed är det svårt att fördjupa bilden om ungdomarnas fritid är i balans eller inte.

Tabell I:1: Deltagandegrad

B 3 – Hur ofta gör du följande på din fritid? ⁷	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Tränar/idrottar (veckovis)	-	-	79	-	-	79
Foto/film, tecknar/målar, skriver, pysslar, syr (veckovis)	-	-	32	-	-	30
Spelar TV-spel, onlinespel eller dataspel (veckovis)	-	-	60	65	-	60
Läser böcker, tidningar, artiklar, bloggar (veckovis)	-	-	58	-	-	55
Besöker bibliotek (månadsvis)	-	38	6	21	32	33
Är ute i naturen (veckovis)	-	-	64	43	-	58
Går på ungdomens hus, fritidsgård (veckovis)	-	15	21	20	17	18
Går på konsert (årsvis)	-	-	59	56	-	53
Går på teater, musikal eller dansuppvisning (årsvis)	-	-	58	50	-	45
Går på museum eller utställning (årsvis)	-	-	57	47	-	58
Går på match eller annat idrotsevenemang (veckovis)	-	12	24	13	19	25

Den mest framträdande fritidsaktiviteten i både Västervik och riket är regelbunden *träning/idrottande* som sker varje vecka där ungdomarna i Västervik 2015 tangerar riksgenomsnittet (79 respektive 79 procent i riket 2015). Andra vanliga veckovisa aktiviteter är att spela Tv-spel och läsa samt titta på film och teckna, skriva och pyssla som även det sker i samma utsträckning som i övriga riket. Det som skiljer sig från riket är besök på bibliotek som sker i betydligt lägre utsträckning än på riksnivån (sex jfr trettiofyra procent för riket). Detta är en drastisk minskning av biblioteksbesöken i Västervik med 32 procentenheter sedan 2012. För övrigt är det inga stora skillnader mellan vilka aktiviteter som ungdomarna i Västervik och riket väljer att lägga tid på. Detaljer finns i tabell I:1.

Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap

I undersökningen studeras var ungdomarna träffar sina kompisar på fritiden. Ett första konstaterande är att de träffas hemma hos varandra oavsett var i landet de är bosatta. Nytt för enkäten 2015 är *sociala medier* som idag blivit vanliga mötesplatser även om de inte är fysiska till karaktären. Att dessa nya mötesplatser har uppstått betyder inte nödvändigtvis att ungdomarna vistas mindre på ungdomens hus/fritidsgårdar eller i en idrottshall/sporthall. Troligen kan de istället dela sina upplevelser och sina intressen med fler i sin omgivning och även skapar nya sociala nätverk/kontakter.

⁷ Fritidsaktiviteterna har reviderats både 2009 och 2012. Vissa har slagits ihop, förändrats eller tagits bort, vilket försvårar jämförelsen över tid. Observera även att deltagandefrekvensen skiljer sig mellan fritidsaktiviteter. Vissa fritidsaktiviteter (idrotta och spela TV-spel) har en hög andel ”flera gånger i veckan”.

Tabell I:2: Mötesplatser och vänskap

B 4 – När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara? ⁸	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Hemma hos varandra	-	80	85	81	81	80
På sociala medier	-	-	42	-	-	35
På ungdomens hus, fritidsgård	-	9	15	11	10	13
I en föreningslokal	-	0	2	1	1	2
I en idrottshall/sporthall	-	11	27	16	19	31
På ett café	-	2	5	4	3	7
I galleria eller på köpcentrum	-	2	5	-	7	12
I centrum/på stan	-	25	40	-	22	27
Utomhus	-	40	44	43	28	41
Någon annanstans	-	3	9	2	3	9

Det vanligast stället att umgås är *hemma hos varandra* där ungdomarna i Västervik umgås lite mera (85 procent jfr 80 procent för riket). Att umgås på *stan* är också vanligare än i riket (40 jfr 27 procent i riket) samt på *sociala medier* (42 procent jfr 35 procent för 2015) samt lite mindre i idrottshall (27 jfr 31 procent), se tabell I:2 ovan.

Föreningslivet erbjuder mer än bara aktiviteter av olika karaktär. Det ger ökad möjlighet till insikt och kunskap om sig själv, sociala relationer och samhället. Deltagandefrekvensen inom *föreningar* är något högre i Västervik än i riket (66 jfr 63 procent 2015). Deltagandet har ökat med åtta procentenheter i Västervik sedan 2012, medan det minskat något i riket. Se Appendix tabell A:4.

Sammanfattning

- Västerviks ungdomar är i stor utsträckning nöjda med sin fritidssituation där 66 procent anser att det finns mycket att göra på fritiden
- Möjligheter till ett bredare urval av vanliga fritidsaktiviteter efterfrågas, såsom idrottshall, simhall samt ställen att kunna träffas och vara tillsammans på.
- Nära sju av tio ungdomar i Västervik är medlemmar i en förening.
- Det är inga stora skillnader mellan de aktiviteter som ungdomarna i Västervik utför och var de väljer att umgås, jämfört med övriga riket.

Skola

Generellt sett spenderar ungdomarna mycket av sin vakna tid i skolan och med skolarbete. Det är därför viktigt att ungdomarna upplever skolgången som bra och trivsamt samt att de sociala relationerna fungerar. Möjlighet till inflytande och delaktighet i verksamheterna i skolan är även det viktigt för att ungdomarna ska trivas i skolan.

---

⁸ 2015 förändras svarsmöjligheterna till att kunna fylla i max tre alternativ istället för två. Det innebär per definition att procentsatserna blir högre 2015.

Trivsel, sociala relationer och bemötande

Skolorna i Västervik bör enligt Skolverket och skollagen ha en likabehandlingsplan som berör områdena undervisning, förhållningssätt, bemötande, regler och rutiner⁹. Planen innebär att skolorna aktivt ska motverka kränkande behandling och tendenser till trakasserier i skolorna. Skolornas alla verksamheter ska genomsyras av likabehandlingsplanen, när det gäller bemötande, förhållningssätt, undervisning, samt vid skapande av regler och rutiner. All personal berörs av planen och ska aktivt arbeta utifrån den. En indikator på hur väl planen fungerar är hur ungdomarna besvarat enkäten gällande skolgång, trivsel, sociala relationer och bemötande.

Tre fjärdedelar av eleverna anser att det är god stämning i skolan, ett resultat snarlikt rikets som ligger på 74 procent 2015. Femton procent av eleverna anser att det förekommer *rasism* vilket är lika med riket medan en högre andel uppger att *mobbing* förekommer 22 jfr 15 för riket. Mindre än hälften av eleverna anser att *skolan agerar om en lärare kränker en elev* och knappt hälften anser att *skolan agerar om en elev mobbar en annan elev*. Drygt hälften anser att *killar och tjejer blir behandlade lika av lärare*. Skillnader mot riket är inte stora, men avviker i negativ riktning på stort sett alla studerade punkter, förutom att trivseln är något högre och att våldet i skolan är något lägre än riksgenomsnittet. Dock har utvecklingen sedan 2012 varit positiv i Västervik på alla punkter förutom respektkriteriet mellan lärare och elever. Detaljer finns i tabell I:3 nedan. De elever som uppfattar stämningen som god i skolan är också i stor utsträckning elever som anser att skolan agerar vid såväl mobbing som kränkande behandling.

Tabell I:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer

C 2 – Hur tycker du att följande påståenden stämmer in på hur det är i din skola? (stämmer helt/stämmer till stor del, %) ¹⁰	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag trivs med stämningen i min skola	-	75	77	-	68	74
Mobbing förekommer i min skola	-	-	22	-	-	15
Rasism förekommer i min skola	-	-	15	-	-	16
Sexuella trakasserier förekommer i min skola	-	-	10	-	-	6
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	-	20	48	-	45	49
Elever och lärare bemöter varandra med respekt	-	65	61	-	58	64
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	-	28	41	-	38	46
Våld förekommer i min skola	-	-	10	-	-	16
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	-	-	54	-	-	60
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över i skolan	-	24	38	-	28	44
Personalen lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar	-	19	56	-	43	52
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd/elevråd	-	20	39	-	36	44

Miljö och upplevelser

Undervisningen är en central funktion för ungdomarnas studier. *Undervisning* tillsammans med schemaplanering påverkar ungdomarnas vardag och sätter ramarna för deras handlingsutrymme. Ungdomarnas upplevelse av undervisningen är en viktig pusselbit för möjligheten att uppnå uppsatta kunskapsmål. *Skolbiblioteket* är en annan central funktion för ungdomarna i deras skolgång, eftersom biblioteket ger möjlighet till en lugn och tyst studieplats. Att *skolmaten upplevs vara god och* håller hög

⁹ Notera att skolorna *bör* ha en likabehandlingsplan, men det är inget krav.

¹⁰ 2012 och 2015 innehåller frågorna svarsalternativet "vet ej". Det påverkar svarsfördelningen varpå jämförelsen med 2009 är borttagen. Frågorna om mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld är omformulerade 2015, vilket försvårar jämförelsen över tid. Ett stort antal elever (25-40%) har svårt att besvara ett flertal påståenden, exempelvis om elevinflytande och förekomsten av mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld.

kvalitet är viktigt för att ungdomarna ska orka med en hel arbetsdag i skolan. *Möjligheten till extra stöd/hjälp från lärarna* om behov finns stärker ungdomarnas trygghet och förutsättningarna för att faktiskt uppnå uppsatta kunskapsmål.

Som framgår av tabell I:4 nedan faller Västervik väl ut i jämförelse med sig själv över tiden där det i tabell I:4 framgår att det skett positiva framsteg sedan 2012 på alla punkter förutom skolbiblioteket. Skillnaderna emot övriga riket är inte så stora, men ligger något under riksgenomsnittet förutom för undervisningen och lärarna samt tillgången till datorer. Upplevelsen av en förbättrad miljö i skolan gäller i synnerhet skolmaten (upp 15 procentenheter), skolmiljön (upp 19 procentenheter), undervisningen (upp 22 procentenheter), möjligheterna till extra hjälp (upp 27 procentenheter) och elevhälsan (upp 31 procentenheter), samt tillgången till datorer (upp 37 procentenheter).

Tabell I:4: Ungdomars skolmiljö

C 3 – Vad tycker du om...? (mycket bra/ganska bra, %) ¹¹	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolmiljön	-	54	73	56	59	74
Skolbiblioteket	-	78	59	60	58	71
Skolmaten	-	24	39	27	29	43
Undervisningen	-	66	88	-	72	86
Möjligheten att få extra hjälp/stöd av lärarna om du behöver det	-	52	79	67	65	81
Elevhälsan	-	48	79	-	59	81
Tillgången till datorer	-	48	85	-	55	70
Lärarna	-	72	87	-	68	84

Inflytande och delaktighet i skolan

Det första steget för att skolungdomarna ska kunna vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i skolan är att de är medvetna om sina möjligheter och rättigheter. Nästa steg i processen är att veta inom vilka områden de kan påverka och vilka forum som är tillgängliga för inflytande och delaktighet. För att inflytande och delaktighet sedan ska fungera måste skolans personal i sin tur respektera de forum som finns och uppmuntra skolungdomarna att vilja delta.¹²

Elevrådet spelar en allt viktigare roll, både i Västervik och i riket. *Kunskapen om vad eleverna ska ha inflytande över i skolan* har ökat i såväl Västervik som riket (plus 14 jfr 16 procentenheter). Samma tendens gäller frågan om *skolan aktivt uppmuntrar till medverkan i klassråd/elevråd* (plus 19 procentenheter) samt inte minst att personalen lyssnar på och tar elevrådet på allvar (plus 37 procentenheter) Detaljer finns i tabell I:3.

Genomgående, och inte förvånande, är att eleverna vill påverka i högre utsträckning än de får. Överlag har den generella viljan till att vara med och bestämma dock gått ner hos Västervikeleverna, förutom för *hur de ska arbeta i skolan*, medan utvecklingen i riket varit relativt konstant, om än med en liten tendens att möjligheterna och viljan att påverka minskat mellan 2012 och 2015. I Västervik visar resultaten att eleverna har fått en lite högre grad av medbestämmande för tre av de nio studerade områden, nämligen för; *vad de får lära sig* samt *schemat* och *skolmaten*. Positiva skillnader emot riket

¹¹ 2015 togs svarsalternativet ”varken bra eller dåligt” bort. Det innebär generellt sett högre procentsatser 2015.

¹² Wågman 2011.

för vad Västervikeleverna *får* vara med och bestämma är de viktiga faktorerna; läxorna, proven och schemat.

Tabell I:5: Delaktighet i skolan

C 4 – Hur mycket vill/får du som elev vara med och bestämma om följande (väldigt mycket/ganska mycket, %)		Västervik			Riket		
		2009	2012	2015	2009	2012	2015
Vad jag får lära mig	VILL	-	73	62	74	71	69
	FÅR	-	35	36	36	32	34
Hur vi ska arbeta	VILL	-	76	73	74	76	75
	FÅR	-	44	43	41	41	41
Läxorna	VILL	-	73	66	70	73	69
	FÅR	-	36	30	26	26	25
Proven	VILL	-	74	68	68	70	66
	FÅR	-	36	33	25	26	26
Schemat	VILL	-	71	65	69	71	69
	FÅR	-	21	27	18	18	20
Maten	VILL	-	72	69	71	73	71
	FÅR	-	17	21	17	18	18
Skolans regler	VILL	-	66	60	60	63	58
	FÅR	-	30	28	25	27	28
Skolmiljön inne	VILL	-	68	66	67	67	63
	FÅR	-	37	35	32	31	32
Skolmiljön ute	VILL	-	62	60	54	57	55
	FÅR	-	33	29	26	27	29

Sammanfattning

- Den generella trivseln i skolan upplevs som hög både i Västervik och i riket, trots att det förekommer mobbning, rasism, våld och sexuella trakasserier. Våld förekommer i lägre utsträckning i Västervik medan mobbing och sexuella trakasserier i högre utsträckning än i övriga riket.
- Det som har förbättrats mest de senaste tre åren vad gäller bemötande och sociala relationer i skolan är; *att skolan agerar om en elev mobbar en annan, samt att skolan agerar om en lärare kränker en elev. Skolpersonalen lyssnar också i högre utsträckning på elevrådet.* Trots avsevärda förbättringar ligger Västervik fortfarande något under riksgenomsnittet på dessa tre områden.
- Generellt sett är ungdomar i både Västervik och riket mer tillfreds med sin skolgång än vid 2012. För Västerviks del är det speciellt; *skolmaten, skolmiljön, undervisningen, möjligheterna till extra hjälp och elevhälsan, samt tillgången till datorer* som är områden där eleverna markant visar att förbättringar skett sedan 2012.
- Det som utmärker sig som mindre bra bland ungdomarna både i Västervik och i riket är *skolmaten*. Drygt sex av tio ungdomar i Västervik anser att skolmaten kan förbättras vilket är en något större andel än riksgenomsnittet.
- Ungdomar i Västervik och riket *vill* rent generellt gärna vara med och påverka och ha inflytande, betydligt mer än vad de upplever att de *får*. I Västervik har emellertid intresset bland eleverna för att vara med och påverka minskat sedan 2012.

Politik och samhälle

I ett demokratiskt samhälle bör alla människor få känna delaktighet och ha möjligheter till inflytande inom alla områden som berör dem.¹³ Generellt sett vill ungdomar i Västervik och riket vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i frågor som påverkar deras liv.

Intresse på nationell och internationell nivå

Intresset för både *politik* och samhällsfrågor är på väg framåt och har ökat markant bland såväl Västervik kommuns ungdomar som rikets, både på lokal och internationell nivå. I Västervik är intresset vid 2015 i paritet med siffrorna för riket. Det går också att konstatera att intresset för *globala händelser* är större än för *inrikes samhällsfrågor* och har så varit över tid både bland ungdomar i Västervik och i övriga riket.

Tabell I:6: Intresse för politik och samhällsfrågor

D 1 – Hur intresserad är du av...? (mycket/ganska intresserad, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Politik	-	22	34	14	20	32
Samhällsfrågor i allmänhet	-	34	43	29	33	43
Vad som händer i andra länder	-	48	68	50	52	65

Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor

I enlighet med den nationella ungdomspolitikerna ska ungdomar få ha inflytande och känna sig delaktiga i beslut som berör dem, både på lokal och nationell nivå. För att det ska vara möjligt krävs att ungdomar vill vara med och påverka, samt att de känner att de kan föra fram sina synpunkter och att de tas på allvar oavsett politisk nivå. Om det ska vara möjligt för ungdomar att vara delaktiga och vara med och ha inflytande bör det finnas strukturer för detta. Organisatoriska strukturer och forum behöver i sin tur inte nödvändigtvis innebära att fler vill vara med och påverka, men det ökar chanserna och ger människor känslan av att de kan.

Det politiska intresset är som framgår i tabell I:6 totalt sett inte så stort. Intresset är emellertid något större i Västervik än i riket. Det är möjligt att det finns en koppling mellan det svaga intresset och den känsla som finns hos ungdomarna av att inte heller kunna påverka speciellt mycket, varken i Västervik eller i riket (se tabell I:7). Dock förefaller det som att intresset bland ungdomarna till att vilja vara med och påverka är större (se tabell I:8) än vad som framkom av det politiska intresset i tabell I:6. En orsak till denna skillnad kan vara ovana och bristande insyn i och förståelse kring politikens organisation och funktionssätt. Värt att notera att dock att *möjligheterna till inflytande*, i Västervik såväl som i riket, har ökat, enligt ungdomarnas egna upplevelser.

---

¹³ Wågman 2011.

Tabell I:7: Möjligheter till inflytande

D 3 – Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? (mycket/ganska stora, %) ¹⁴	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	15	19	13	16	22

Även om ungdomar uppfattar att deras möjligheter till inflytande har ökat över tid, är gruppen ungdomar som *vill* vara med och påverka växande, med 14 procentenheter för Västerviks ungdomar och åtta för riket, 2015. Västervik ligger här över riksnivån (55 jfr 48 procent 2015).

Tabell I:8: Viljan att påverka

D 4 – Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun? (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	41	55	40	40	48

När ungdomarna fritt fick ange vad de skulle vilja påverka är sport-/mötesplatser, samhällsbygget, skolmiljön samt bussarna frågor som var framträdande. Några av ungdomarna sa så här:

"Bussar....bättre busshållplatser." ... "Bättre busshållplats vid Östraringskolan." "Bussavgångar med linje bussar, finnas flera bussar så att man kan ta sig in till/från Gamleby till/ från Edsbruk ganska regelbundet, inte bara på dessa tider som finns nu."

"Fixa fler sommarjobb för yngre och fler arbetsplatser inom feriepraktik och låta tex 01:orna få jobba inom feriepraktik sommaren 2016."

"Affärerna och öppettiderna."

"Jobben i framtiden och hur staden ska växa."

"Jag vill påverka skolmaten!!!" ... "Mobbingen och maten i skolan."

Även om många ungdomar *vill* vara med och påverka, är gruppen ungdomar som *inte är tillräckligt intresserade* stor i både Västervik och riket. Av de ungdomar som inte vill vara med och påverka anger de flesta i Västervik *bristande intresse* som främsta anledning följt av *bristande kunskap* och *tidsbrist*. Mönstret är liknande för riket, med undantag för att betydligt färre i Västervik anger att de inte tror att påverkan *spelar någon roll* (10 jfr 22 procent 2015). Det går även att utläsa i tabell I:9 att anledningarna till att inte vilja vara med och påverka försvagas på alla punkterna i Västervik över den senaste treårs perioden.

¹⁴ 35-40% som svarar "vet inte".

Tabell I:9: Anledningar till att inte påverka

D 4d – Av vilka anledningar vill du inte vara med och påverka?	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag kan för lite om hur jag ska göra	-	33	15	37	34	27
Jag är inte tillräckligt intresserad	-	54	25	57	57	54
Jag har inte tid	-	21	10	26	23	21
Jag tror inte det spelar någon roll	-	37	10	29	32	22
Annat	-	12	7	7	10	8

Ungdomars förtroende för vuxna personer

För att ungdomar ska vilja och våga vara med och påverka i frågor och beslut som rör dem och samhällsutvecklingen i stort krävs att det finns *förtroende för politiker* och *vuxna* i allmänhet. Med bristande förtroende minskar intresset för att vilja och våga framföra sina åsikter, samt tron på att deras synpunkter tas på allvar.

Ungdomars förtroende för vuxna i allmänhet är högre i Västervik än riket (80 jfr 73 procent). Även om förtroendet för vuxna i allmänhet är relativt högt, finns det ändå en grupp ungdomar som har begränsat eller inget förtroende (20 jfr 27 procent).

Förtroendet för politiker är, precis som för vuxna i allmänhet, något högre i Västervik än i riket (47 jfr 45 procent). Beträffande ungdomar som har bristande förtroende för politiker finns en klar koppling till att eleverna inte vill vara med och påverka för att de tror att det inte spelar någon roll.

Sammanfattning

- Ungdomarnas intresse för politik, samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder skiljer sig normalt sett inte mycket åt oavsett var i landet de är bosatta. Det allmänna samhällsengagemanget har sedan 2012 gått upp markant i Västervik, vad gäller politik och allmänna samhällsfrågor och internationella frågor.
- Ungdomarnas intresse för vad som händer i andra länder är större än för inrikesfrågor i både riket och i Västervik kommun.
- Det politiska intresset är inte så stort. Intresset för att vilja vara med och påverka sådant som berör dem är dock högt, så intresset för ”politik” kan vara större än vad de är medvetna om och explicit kan förstå och uttrycka.
- Fritiden och skolan är de dominerande områden ungdomarna (utifrån citat) vill känna sig delaktiga i och ha inflytande över. Det är delar i samhället som är centrala i deras nuvarande livs- och levnadssituation.
- Graden av att känna deltagande och ha inflytande kan kopplas samman med graden av förtroende till vuxna i allmänhet och politiker över lag. Resultaten visar att ungdomar i Västervik generellt sett har något bättre förtroende för vuxna och politiker i allmänhet än ungdomarna i övriga riket.

Trygghet

Trygghet är en subjektiv upplevelse hos en person. Känslan av trygghet kan handla om den egna personen, och även vara kopplad till andra. Viktigt att ta hänsyn till är att trygghet är en generell och ospecifik känsla som är svår att definiera.

Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser

Ungdomarna i Västervik upplever en i jämförelse med riksgenomsnittet normal grad av trygghet på samtliga av samhällets fysiska platser som är jämförbara över tid. Dock har känslan av trygghet för ungdomarna i både Västervik och riket minskat under de senaste tre åren, men mer drastiskt för Västerviksungdomarna som tidigare känt sig i jämförelse med riket onormalt trygga.

Viktiga arenor är i *hemmet* och på *väg till och från skolan*. Hemmet är den fysiska plats som ska vara just trygg och erbjuda lugn och ro från omvärlden. Ungdomar i Västervik upplever 2015 en lite lägre grad av trygghet i hemmet än riksgenomsnittet (83 jfr 85 procent 2015), men siffrorna är betydligt lägre än vid tidigare mätningar, se tabell I:10.

Ungdomar bör också kunna känna sig trygga på väg till och från skolan. För Västerviks ungdomar är det 58 procent som "alltid" känner sig trygga i skolan, en drastisk minskning med hela 40 procentenheter från 2012. Motsvarande siffror för ungdomar i riket som "alltid" känner sig trygga visar en stadig nedgång över perioden med 23 procent mellan 2009 och 2015. Tryggheten på väg till eller från skolan kan kopplas samma med känslan av trygghet *i skolan*. På frågan om hur ofta känner du dig trygg i skolan svarade 48 procent alltid, jämfört med 49 procent 2015 för riket. Det har sedan 2012 även skett en drastisk nedgång på mellan 50 och 60 procent i trygghetskänsla på arenorna "på buss, tåg eller liknande", "på Internet", "på ungdomens hus/fritidsgård" och "på stan".

Tabell I:10: Trygghet på fysiska platser

E 2 – Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen? (alltid, %) ¹⁵	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
I hemmet	-	98	83	92	86	85
I mitt bostadsområde	-	-	61	-	-	56
På väg till eller från skolan	-	98	58	81	74	58
I skolan	-	-	48	-	-	49
På stan eller i centrum	-	93	30	55	45	29
På buss, tåg eller liknande	-	88	32	48	43	32
På Internet	-	91	44	-	49	43
På träningen eller annan fritidsaktivitet	-	-	54	-	-	73
På ungdomens hus, fritidsgård	-	81	25	61	63	47

Hot, våld och kränkande/orättvis behandling

Det har över tid varit relativt konstant hur ungdomarna upplevt att de utsatts för misshandel och sexuellt våld/utnyttjande. Gruppen ungdomar som blivit utsatt för *hot* och *stöld* har ökat över tid i både Västervik och riket, se tabell I:11. Övriga övergrepp har inte ändrats över tid för Västervik.¹⁶ Notera att förändringarna sker från låga nivåer.

¹⁵ 2015 ändrades svarsalternativen till alltid/oftast/sällan/aldrig från ja alltid/ja oftast/nej. Det kan ha påverkat lägre värden 2015. **OBS!** Svarsalternativet "alltid" anges i trygghetsfrågorna. Läggs svarsalternativet "oftast" till blir svarsfrekvensen betydligt högre. Det resulterar i att känslan av trygghet kan uppfattas som att nedgången inte är så drastisk, som det är nu förefaller.

¹⁶ Eftersom antalet utsatta är lågt bör resultaten tolkas och behandlas med viss försiktighet. Mörkertalet är ofta stort i dessa avseenden, och då främst vid utsatthet av sexuellt våld/utnyttjande. Anledningen bedöms ofta vara kopplad samman med skam och skuld hos den utsatta.

Tabell I:11: Hot, våld och trakasserier

E 1 – Har något av det hänt dig under de senaste sex månaderna? ¹⁷	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Någon har hotat mig	-	11	16	13	9	16
Någon har stulit från mig	-	9	17	11	9	15
Jag har blivit utsatt för misshandel	-	3	3	4	3	5
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	-	4	4	3	3	3

Ungdomar som blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller utfrysning under de senaste sex månaderna hade ökat bland ungdomarna oavsett var i landet de är bosatta. I Västervik var det en ökning med elva procentenheter och i riket tio procentenheter sedan 2012, se tabell I:12.

Tabell I:12: Ungdomars utsatthet

E 3 – Har du blivit mobbad, trakasserad eller utfrysst de senaste sex månaderna (ja, %) ¹⁸	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	13	24	15	14	24

Andelen elever som känt sig *orättvist behandlade* ligger på en konstant nivå i Västervik på 37 procent mellan 2012 och 2015 och är helt jämförbara med övriga riket (37 jfr 37 procent), se Appendix tabell A:5. Exakt vad orättvist behandlad innebär är oklart. Möjligen finns ett visst samband med tillit och förtroende, där endast 41 procent uppgav att ”skolan agerar om en lärare kränker en elev”, samt det relativt låga förtroendet för vuxna i allmänhet. Siffrorna för dessa variabler ska dock poängteras inte vara unika för Västervik, utan är liknande för hela riket. Luppen tillåter inte en närmare analys av detta.

Den digitala sfären är också en vanlig plats för ungdomar att bli utsatta för kränkande/orättvis behandling eller övergrepp. Utsattheten sker då via Internet/mobil och följer på sätt även med ungdomarna in i den privata sfären; när ungdomarna går in och ska läsa sin e-post, läser inlägg på sociala medier, läser eller skriver sms/mms, ringer eller surfar på nätet. Utsatthet via den digitala sfären har haft en stadig om än marginell ökning över tid och antalet ungdomar som utsatts är densamma oavsett var i landet de bor.

De kategorier som kan utsätta ungdomarna för orättvis behandling är; *andra ungdomar, familj/släkt, personal inom skolan* eller *annan person*. Den övervägande delen av de som känt sig orättvist behandlade har utsatts av andra ungdomar eller av personal inom skolan. Antalet elever som berörs är dock relativt lite, 41 personer som uppger att de blivit orättvist behandlade av andra ungdomar och även 41 personer som säger sig blivit det av skolpersonal.¹⁹ Tillfredsställande är att majoriteten vet vart de ska vända sig när de blivit illa behandlade eller mår dåligt. Men det finns ändå en grupp som inte vet (16 procent i Västervik 17 procent i riket 2015). Vad det beror på och hur man ska kunna nå dessa sista är värt att titta närmare på.

¹⁷ Svartalternativen har ändrats 2015 till ja/nej/vill inte svara från att man tidigare endast fyllde i ”ja” om man råkat ut för någon incident.

¹⁸ 2015 ändrades svartalternativen till ja under en längre period/ja enstaka gånger/nej från ja/nej. Det kan ha påverkat högre värden 2015.

¹⁹ Andra fysiska platser ungdomar i riket blivit utsatta för orättvis behandling av personal är: inom skolan, socialtjänsten, organisation/föreningar, sjukvården, fritidsgårdar eller annan verksamhet.

Sammanfattning

- Känslan av trygghet och otrygghet påverkas av i vilken utsträckning ungdomar blivit eller blir utsatta för hot, misshandel, stöld, sexuellt våld/utnyttjande, samt kränkande/orättvis behandling och mobbning. Stöld visar sig vara den enskilda kategori som ökat mest över tid i både Västervik och riket, följd av hot.
- Drygt åtta av tio ungdomar känner sig alltid trygga i sina hem.
- Genomgående både i Västervik och i riket gällande trygghet på samhällets olika fysiska platser är, att andelen ungdomar som alltid känner sig trygga minskar. Andelen som alltid känner sig trygga på samhällets olika arenor är jämförbara med riket, men andelen har minskat mer drastiskt i Västervik jämfört med riket mellan 2012 och 2015. Speciellt på arenorna ”till och från skolan”, ”buss, tåg eller liknande”, ”Internet”, ”ungdomens hus/fritidsgård” och ”stan”.
- Ungdomar som blivit utsatta för orättvis behandling och mått dåligt av det, har främst blivit det av andra ungdomar, familj/släkt eller personal inom skola. Majoriteten av ungdomarna vet vart de ska vända sig om de blivit illa behandlade eller mår dåligt, men det finns ändå en grupp som inte har kunskaper om detta.

Hälsa

Enligt MUCF är det en rad faktorer som spelar roll för en persons hälsotillstånd. Det är faktorer som självförtroende/självförtroende, levnadsvanor, sexuell läggning, ekonomisk situation, koppling till arbetsmarknaden, samt olika former av kränkningar²⁰. Ett annat hälsorelaterat område som Folkhälsomyndigheten lyfter fram är skolstress. Skolstressen har sin grund i:

- strävan att få bra betyg
- en press i mycket eget ansvar
- att ha för höga krav
- att nå skönhetsidealet som förmedlas via media och reklam
- tidsbrist

Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd

Ungdomarnas hälsotillstånd är relativt gott, nästan nio av tio ungdomar både i Västervik och i riket uppger att de har god hälsa. Vid närmare granskning visar det sig att en inte obetydlig andel haft både fysiska och psykosociala besvär så som *huvudvärk, ont i magen, stress, nedstämdhet, svårigheter att somna och sömnproblem* vid ett flertal tillfällen i veckan. Besvären kan hänga samman på ett komplext sätt och kan ha olika orsaker.²¹

---

²⁰ Ungdomsstyrelsen (2007).

²¹ Wågman 2011 & SOU 2006:77.

Tabell I:13: Fysiska och psykosociala besvär

F 2 – Hur ofta har du haft följande besvär de senaste sex månaderna? (minst flera gånger i veckan, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Huvudvärk	-	25	19	20	18	16
Ont i magen	-	19	12	13	12	12
Känt dig stressad	-	37	37	34	32	36
Känt dig nedstämd	-	-	18	-	-	21
Svårt att somna	-	30	28	25	27	24
Sovit dåligt på natten	-	26	23	26	24	20

Känslan av stress har bland ungdomarna i Västervik varit konstant mellan 2012 till 2015. Ur tabell I:13 framgår även att ungdomar i Västervik känner sig ungefär lika stressade som ungdomarna i övriga riket (37 jfr 36 procent 2015). Samma mönster framträder för de övriga studerade besvärerna, att de storleksmässigt ligger ungefär i samma härad som för övriga riket.

Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger

Kost, träning och *alkohol* är exempel på levnadsvanor som undersöks i Lupp. Innan resultaten presenteras bör något sägas om hur de kan kopplas samman med hälsotillståndet. Regelbunden träning bidrar ofta till en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. I Västervik tränar drygt sju av tio ungdomar, så att de är andfådda flera gånger i veckan, vilket även motsvarar riksgenomsnittet i Lupp. Relationen mellan träning, kost, alkohol och psykosociala besvär kan se ut på lite olika sätt. Att hoppa över en måltid kan leda till magont, men magont kan även leda till att en måltid hoppas över. Utebliven måltid leder till andra psykosociala besvär (huvudvärk, trötthet m.fl.). Viktigt att komma ihåg är att hälsotillståndet påverkas av en kombination av faktorer.

Bra och regelbunden kosthållning medför precis som regelbunden träning en mer positiv effekt på hälsotillståndet. Riksgenomsnittet för att hoppa över frukost har över tid varit relativt konstant. Det är något flera ungdomar i Västervik än riket som väljer att hoppa över frukost (30 jfr 27 procent 2015). Liknande skillnader finns för att hoppa över lunch och middag. Siffrorna för Västervik är lägre än för riket vad gäller lunch; 15 jfr 18 procent i riket, och högre för middag: 15 jfr 13 procent riket, alla siffror för 2015.

I såväl Västervik som riket har konsumtionen av alkohol och droger minskat. Trots det är det ändå några få som dricker folköl eller starkare alkoholhaltiga drycker, samt använder narkotika av olika slag. Konsumtionen av alkohol är något lägre i Västervik än riket 2015, se Appendix tabell A:6. Tre procent av ungdomar i Västervik uppger att de får dricka alkohol för sina föräldrar, se Appendix tabell A:7. Det vanligaste sättet att få tag på alkohol är genom kompisar/kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner, eller från annan vuxen. Inte heller här har det skett någon förändring över tid. Användningen av narkotika har över tid minskat, men trots det finns en liten grupp i både Västervik och riket (två jfr fyra procent) som använder droger.²²

²² Se Appendix tabell A:6: ”Alkohol- och tobaksvanor” samt A:8: ”Användning av droger”.

Sammanfattning

- Nära nio av tio ungdomar i Västervik upplever sitt hälsotillstånd som gott. Även om så är fallet, finns tendenser till olika fysiska och psykosociala besvär. Det besvär som utmärker sig är ”känslan av stress”. Ungdomarnas upplevelse av stress är i paritet med övriga riket.
- Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det är något fler ungdomar i Västervik än riket som väljer att hoppa över frukost. Det är också, i både Västervik och riket, vanligare att hoppa över frukost än att hoppa över lunch eller middag.
- Konsumtionen av alkohol och droger är låg i både Västervik och riket. Bland de ungdomar som konsumerar alkohol är det vanligaste sättet att få tag på det genom kompisar/kompisars syskon eller genom partnern.

Arbete

Många ungdomar tar sina första steg in på arbetsmarknaden genom extra- och sommarjobb och en del som inte har planer på att läsa någon gymnasieutbildning efter grundskolans slut börjar planera för att söka jobb för att lösa sin försörjningsfråga.

Extrajobb och sommarjobb

Det är lite vanligare för ungdomar att ha både *extrajobb* och *sommarjobb* i Västervik än i övriga riket, se tabell I:14. Andelen extrajobb och sommarjobb har i Västervik ökat över de senaste tre åren, medan trenden varit nedåtgående i riket och då speciellt för sommarjobb. Det vanligaste sättet för ungdomar att få sommarjobb är genom sina sociala nätverk, dvs. någon i den närmaste familjen alternativt annan släkting eller bekant.

Tabell I:14: Extra- och sommarjobb

G 1 & 2 – Arbete (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Har du något extrajobb just nu?	-	11	15	14	13	12
Hade du ett sommarjobb i somras?	-	15	21	24	21	18

Sammanfattning

- Västerviks ungdomar etablerar sig på arbetsmarknaden genom sommarjobb i höge omfattning än ungdomarna i riket.
- Bland ungdomar som sommarjobbat var det vanligaste sättet att få det genom egna sociala nätverket.

Framtid

De allra flesta ungdomarna har planer på att läsa vidare efter grundskolans slut. Intresset för att läsa en gymnasieutbildning i en annan kommun har minskat med tre procent i Västervik senaste tre åren och är bara något högre än för övriga riket (36 jfr 32 procent), se tabell I:15. Idag vill flera ungdomar stanna kvar och läsa gymnasieutbildning i kommunen. Andelen har ökat med kraftiga 13 procent, en andel som är högre än riksgenomsnittet (50 jfr 46 för riket).

Tabell I:15: Planer efter grundskolan

H 1 – Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan? ²³	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Gå en gymnasieutbildning i min kommun	-	37	50	31	36	46
Gå en gymnasieutbildning i annan kommun	-	39	36	39	39	32
Börja jobba	-	7	5	14	8	6
Vet inte	-	5	9	4	4	11
Annat	-	11	0	12	13	5

Flyttplaner

Andelen ungdomar som planerar att *flytta* från kommunen har varit konstant sedan 2012 i Västervik och minskat i riket med åtta procentenheter sedan 2015, se tabell I:16. Flyttplaner går att koppla samman med ungdomarnas framtida *studie- och arbetsplaner* och utgör 24 respektive 31 procent av orsakerna till att flytta från kommunen, se Appendix tabell A:10. *Fritidsintressen* utgör ytterligare 21 procent, samt att 15 procent angav att komma *närmare en stor stad* som flyttargument. Studier, arbete samt fritidsintressen är således de viktigaste skälen till att vilja flytta från kommunen. Anledningarna till flytt för både arbete och studier är betydligt lägre i Västervik än i riket.

Tabell I:16: Flyttplaner

H 3 – Tror du att du kommer flytta från den kommun där du bor?	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja	-	54	54	50	47	39
Nej	-	10	13	12	12	19
Vet inte/har inte tänkt på det	-	36	33	38	41	42

Sociala relationer och framtidsutsikter

Närheten till familjen/släkten, och *kompisar/partner* upplevs som det bästa med Västerviks kommun enligt ungdomarna. En liknande observation kan göras för riket. Ungdomarna i Västervik värderar dessa sociala relationer marginellt högre än riket (familj: 51 jfr 48 procent; kompisar/partner: 47 jfr 44 procent för 2015). Västervik är en kommun som av ungdomarna upplevs vara en kommun med relativt *bra miljö*

²³ 2009 var frågeformuleringen: Om du hade alla möjligheter, vad skulle du då helst göra efter grundskolan?

för barn att växa upp i. För fullständig redovisning av vad som är bra med kommunen, se Appendix tabell A:11.

När det kommer till upplevelsen av valfrihet angående *framtida maka/make* är andelen samma som i riket (84 procent 2015). Trots den höga valfriheten finns det ändå en grupp ungdomar som inte får välja helt fritt. Aspekter som har betydelse i valet av maka/make/partner är: *bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min egen familj* eller *om personen är av ett annat kön än mig*. Skillnaderna är inte särskilt tydliga i varken Västervik eller riket över tid, se Appendix tabell A:12.

Ungdomarna i Västervik ser generellt lika positivt på framtiden som vad ungdomar gör i riket (93 jfr med 93 procent i riket).

Sammanfattning

- Drygt nio av tio ungdomar i Västervik ser positivt på framtiden.
- Det är fler ungdomar som vill läsa vidare efter grundskolan i Västervik kommun än de som vill läsa vidare i en annan kommun. Samtidigt är det många som inte vet vilken programinriktning de ska välja.
- Arbete, studier, fritidsintressen samt att komma närmare en stor stad är de vanligaste orsakerna till flytt från kommunen.
- Enligt ungdomarna är det bästa med kommunen närheten till familj och släkt, kompisar eller flickvän/pojkvän/partner, men även att det är bra miljö för barn att växa upp i.

Resultatredovisning del II: Gymnasieelever i årskurs 2

Ungdomar i årskurs 2

Del II börjar med en kort presentation av ungdomarna i Åk 2 uppfattning om sin levnadssituation. Avsnittet är indelat enligt de sju fokuserade områden från Lupp-enkäten; Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete samt Framtid.

Ungdomarnas *upplevelse av sin levnadssituation* har förbättrats ur fyra jämförbara aspekter över tid. I synnerhet gäller utvecklingen *ekonomi* och *skola* (plus 16 respektive 24 procent), men även av upplevelsen av *familjen* och *livet som helhet* har ökat. Cirka åtta av tio ungdomar i Västervik upplever sig 2015 vara nöjda med sin livssituation som helhet, se tabell AII:2). Resultatet ligger dock lite under riksgenomsnittet på alla studerade områden, dock inte med så mycket, mellan en till fem procent. Ungdomarna upplever sig vara nöjda med sina liv och tillvaron har förbättrats sedan 2012 på alla de sex undersökta områdena.

Fritid

Drygt åtta av tio ungdomar är nöjda med sin fritid, och drygt fem av tio ungdomar anser att det finns mycket att göra på fritiden, se Appendix, tabell AII:1. Västervik ligger lite under riksgenomsnittet 2015.

Möjligheter till fritidsaktivitet

Majoriteten av ungdomarna svarade att de generellt hade mycket att göra på fritiden. Knappt två tredjedelar anser att det finns saker att göra på fritiden, men att mycket av det som erbjuds inte intresserar dem, se tabell AII:3. Det är inte helt oväntat att de ungdomar som anser att det finns lite eller inget att göra på fritiden är de ungdomar som anser att de inte är intresserade av de fritidsaktiviteter som erbjuds.

På frågan om vilka *fritidsaktiviteter* eller *ställen ungdomarna träffas*, var vissa aktiviteter återkommande. Trots att de har mycket att göra upplever ungdomarna att det saknas en del aktiviteter. Önskan om fler sporthallar, parker och ridhus är några saker som framfördes av ungdomarna. På temat fritidsaktiviteter, idrott/träning uppgav ungdomarna sig sakna:

"Lite mera evenemang, typ idrotsevenemang, turnering osv."

"Tjejlager i sporter och aktiviteter som inte kostar."

"Försvarskurser, Yogapass."

Mötesplatser är ett annat tema som är återkommande. Skillnader mellan Västervik och riket är inte speciellt märkbara. Några av ungdomarna anser att:

"Något att göra för ungdomar. Man vill ju inte hänga på fritidsgårdar där 12-åringar är. Som t.ex. större utbud av affärer och café."

Kultur och nöjen är något som ungdomarna gärna vill ha mer av trots att intresset för kultur/nöjen över tid minskat:

"Ett sätt att hitta människor med samma intressen, fotografi, målning, och generellt med creations-aktiviteter som inte är musik."

Att ta sig till fritidsaktiviteterna upplevs lättare i Västervik än i riket (37 jfr 43 procent, 2015), se tabell AII:3. *Kostnaden för aktiviteter* upplevs som ett problem av nästan hälften av ungdomarna i Västervik (48 procent jfr 47 procent för riket, 2015). Stöttestenen för Västerviks ungdomar är att de aktiviteter som finns inte är de som ungdomarna efterfrågar (60 procent i Västervik, 64 procent i riket, 2015).

Aktivitetens mått i enkäten tar endast hänsyn till vilken frekvens (dag, vecka, månad etc.) fritidsaktiviteten utförs, men inte till hur mycket tid (antal minuter och timmar) respektive fritidsaktivitet tar i anspråk. Därmed är det svårt att fördjupa bilden om ungdomarnas fritid är i balans eller inte.

Regelbunden *veckovis träning* och idrottande är den vanligaste förekommande fritidsaktiviteten i både Västervik och riket (68 respektive 74 procent 2015). Att *läsa* är den näst vanligaste veckovisa aktivitet på fritiden bland ungdomar i Västervik. (62 procent i Västervik och 57 procent i riket). Det är relativt små skillnader mellan vad ungdomarna i Västervik och i riket gör. Detaljer finns i tabell II:1 nedan.

Tabell II:1: Deltagandegrad

B 3 – Hur ofta gör du följande på din fritid? ²⁴	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Tränar/idrottar (veckovis)	-	-	68	56	-	74
Foto/film, tecknar/målar, skriver, pysslar, syr (veckovis)	-	-	28	11	-	24
Spelar TV-spel, onlinespel eller dataspel (veckovis)	-	-	50	50	-	50
Läser böcker, tidningar, artiklar, bloggar (veckovis)	-	-	62	45	-	57
Besöker bibliotek (månadsvis)	-	38	36	17	18	28
Är ute i naturen (veckovis)	-	-	52	37	-	47
Går på ungdomens hus, fritidsgård (veckovis)	-	15	9	7	5	6
Går på konsert (årsvis)	-	-	55	65	-	59
Går på teater, musikal eller dansuppvisning (årsvis)	-	-	45	49	59	42
Går på museum eller utställning (årsvis)	-	-	45	39	-	48
Går på match eller annat idrottsevenemang (veckovis)	-	12	11	11	11	19

Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap

Var ungdomar träffar varandra på fritiden är ett av områden som studeras i undersökningen. Det absolut vanligaste stället är *hemma hos varandra* oavsett var i landet de är bosatta, se tabell II:2. En nyhet för enkäten 2015 är att *sociala medier* ingår. Dessa virtuella mötesplatser är inte nödvändigtvis substitut till traditionella mötesplatser som *ungdomens hus/fritidsgårdar* eller *idrotts-/sporthallhallar*, utan de fungerar som komplement till varandra. Troligen leder det istället till att ungdomarna kan dela sina upplevelser och intressen med fler i sin omgivning mer oberoende av både tids- och rumsdimensionen samt skapa nya vidare sociala nätverk.

²⁴ Fritidsaktiviteterna har reviderats både 2009 och 2012. Vissa har slagits ihop, förändrats eller tagits bort, vilket försvårar jämförelsen över tid. Observera även att deltagandefrekvensen skiljer sig mellan fritidsaktiviteter. Vissa fritidsaktiviteter (idrotta och spela TV-spel) har en hög andel ”flera gånger i veckan”.

Ungdomarna i Västervik umgås stort sätt på samma ställen i samma utsträckning som ungdomar i riket. En skillnad är att Västervikungdomarna tycks umgås mindre i *idrottshallar* (17 procent jfr 26 procent för riket) samt i *köpcentrum* (6 procent jfr 14 procent för riket), men umgås istället lite mer *utomhus* och *hemma hos varandra*. För övrigt är skillnaderna mot riket relativt små.

Tabell II:2: Mötesplatser och vänskap

B 4 – När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara? ²⁵	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Hemma hos varandra	-	85	86	85	79	83
På sociala medier	-	-	36	-	-	35
På ungdomens hus, fritidsgård	-	11	9	2	4	4
I en föreningslokal	-	1	3	2	1	2
I en idrottshall/sporthall	-	15	17	28	18	26
På ett café	-	7	18	11	14	20
I galleria eller på köpcentrum	-	2	6	-	6	14
I centrum/på stan	-	25	32	-	5	30
Utomhus	-	20	39	19	20	31
Någon annanstans	-	3	7	2	4	8

Inom föreningslivet erbjuds ofta mer än bara aktiviteter av olika karaktär. Det ger ökad möjlighet till insikt och kunskap om sig själv, sociala relationer och samhället. Deltagandefrekvensen inom *föreningslivet* är lite lägre i Västervik än i riket (50 jfr 54 procent 2015), se Appendix AII:4.

Sammanfattning

- Drygt åtta av tio ungdomar i Västervik är nöjda med sin fritid.
- Ett bredare urval av fritidsaktiviteter och anläggningar är något som efterfrågas.
- Regelbunden veckovis träning och idrottande är den vanligaste förekommande fritidsaktiviteten, men sker i något mindre utsträckning än i övriga riket.
- Fem av tio ungdomar i Västervik är medlemmar i en förening.
- Trots vissa skillnader är umgängesmönstren i Västervik och riket likartade: viktiga arenor är hemma hos varandra, på sociala medier, i centrum och utomhus.

Skola

Det är naturligtvis viktigt att ungdomarna upplever skolgången som bra och trivsam samt att de sociala relationerna fungerar. Möjlighet till inflytande och delaktighet i de olika verksamheterna som sker i skolan är viktigt för att ungdomarna ska trivas i skolan.

²⁵ 2015 förändras svarsalternativen till att kunna fylla i max tre alternativ istället för två. Det innebär per definition att procentsatserna blir högre 2015.

Trivsel, sociala relationer och bemötande

Skolorna i Västervik bör enligt Skolverket och skollagen ha en likabehandlingsplan som berör områdena undervisning, förhållningssätt, bemötande, regler och rutiner. Planen innebär att skolorna aktivt ska motverka kränkande behandling och tendenser till trakasserier i skolorna. Skolornas alla verksamheter ska genomsyras av likabehandlingsplanen, när det gäller bemötande, förhållningssätt, undervisning, samt vid skapande av regler och rutiner. All personal berörs av planen och ska aktivt arbeta utifrån den. En indikator på hur väl planen fungerar är hur ungdomarna besvarat enkäten gällande skolgång, trivsel, sociala relationer och bemötande.

Tabell II:3: Trivsel, bemötande och sociala relationer

C 2 – Hur tycker du att följande påståenden stämmer in på hur det är i din skola? (stämmer helt/stämmer till stor del, %) ²⁶	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag trivs med stämningen i min skola	-	75	78	-	80	82
Mobbning förekommer i min skola	-	-	9	-	-	9
Rasism förekommer i min skola	-	-	14	-	-	12
Sexuella trakasserier förekommer i min skola	-	-	9	-	-	7
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	-	19	30	-	30	42
Elever och lärare bemöter varandra med respekt	-	65	68	-	70	75
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	-	28	36	-	32	44
Våld förekommer i min skola	-	-	10	-	4	7
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	-	-	63	-	-	66
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över i skolan	-	24	39	-	-	51
Personalen lyssnar på vad elevrådet säger och tar dem på allvar	-	19	47	-	34	48
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd/elevråd	-	20	-	-	44	-

Lite mer än tre fjärdedelar av ungdomarna anser att det är *god stämning i skolan*, ett resultat lite lägre än rikets. 14 procent anser att det förekommer *rasism* och nio procent att *mobbing* förekommer. Drygt en tredjedel (36 procent jfr 44 procent i riket) av eleverna håller med om påståendet att *skolan agerar om en lärare kränker en elev* och 30 procent (42 procent i riket) anser att *skolan agerar om en elev mobbar en annan elev*. På dessa två punkter är skillnaden emot riket mycket större än på övriga. Nära två tredjedelar anser att *killar och tjejer blir lika behandlade av lärare*. I Västervik är det något färre elever än i riket som anser att lärare och elever bemöter varandra med respekt (68 procent jfr 75 i riket). Skillnaderna på de övriga studerade trivselsområdena är mot riket relativt små. De elever som uppfattar stämningen som god i skolan är också i stor utsträckning elever som anser att skolan agerar vid såväl mobbing som kränkande behandling.

Miljö och upplevelser

Eleverna upplever en förbättrad skolmiljö vad gäller samtliga åtta jämförbara aspekter sedan förra Luppundersökningen: i synnerhet *skolmiljön*, *undervisningen*, *möjlighet till extra hjälp/stöd av lärarna* samt *elevhälsan* samt *tillgången till datorer*, som samtliga har förbättrats mellan 20 och 30 procentenheter sedan förra mätningen, se tabell II:4 nedan. Detta är stora och viktiga förbättringar där skolmiljön och undervisningen naturligtvis är centrala funktioner för ungdomarnas studier och att möjligheten till extra

²⁶ 2012 och 2015 innehåller frågorna svarsalternativet ”vet ej”. Det påverkar svarsfördelningen varpå jämförelsen med 2009 är borttagen. Frågorna om mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld är omformulerade 2015, vilket försvårar jämförelsen över tid. Ett stort antal elever (25-40%) har svårt att besvara ett flertal påståenden, exempelvis om elevinflytande och förekomsten av mobbing, rasism, sexuella trakasserier och våld.

stöd/hjälp från lärarna finns vid behov stärker ungdomarnas trygghet och förutsättningarna för att uppnå uppsatta kunskapsmål.

Västervik faller alltså mycket väl ut i jämförelse med sig själv över tiden. Trots dessa stora framsteg ligger siffrorna ändå under riksgenomsnittet förutom för skolbiblioteket och det beror på att även i riket har det gjorts framsteg och siffrorna förbättrats sedan 2012.

Tabell II:4: Skolmiljö

C 3 – Vad tycker du om...? (mycket bra/ganska bra, %) ²⁷	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolmiljön	-	54	81	74	68	87
Skolbiblioteket	-	78	85	66	61	82
Skolmaten	-	24	36	35	38	58
Undervisningen	-	66	87	62	75	91
Möjligheten att få extra hjälp/stöd av lärarna om du behöver det	-	52	76	64	62	84
Elevhälsan	-	48	84	-	53	86
Tillgången till datorer	-	48	90	-	75	90
Lärarna	-	72	86	-	76	90

Inflytande och delaktighet i skolan

För att skolungdomarna ska kunna vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i skolan måste de först vara medvetna om sina möjligheter och rättigheter. Nästa steg i processen är att veta inom vilka områden de kan påverka och vilka forum som är tillgängliga till inflytande och delaktighet. För att inflytande och delaktighet sedan ska fungera måste skolans personal i sin tur respektera de forum som finns och uppmuntra skolungdomarna till delaktighet.²⁸

Vad gäller elevernas upplevelse av trivsel, bemötande och sociala relationer i skolan, så har de ökat markant sedan förra mätningen 2012 och nu kommit upp på en nivå som ligger lite över riksgenomsnittet, från att vid mätningen 2012 ha legat lite under. För detaljer se tabell II:3.

Vad gäller diskrepansen mellan vilket inflytande eleverna *vill* ha och faktiskt upplever att de *får* i skolan, finns intressanta detaljer att studera i tabell II:5. Resultatet visar att andelen som vill påverka olika faktorer ligger klart lägre 2015 jämfört med förra mätningen för Västerviks elever medan nivån är betydligt mer konstant för riket, om än med nån procentenhet neråt även där. Där skillnaderna är som störst (ca 60 procent) mellan vad eleverna vill och vad de faktiskt får är för *schemat* och *skolmaten*. En önskan om mer medinflytande finns även för *vad de får lära sig, hur de ska arbeta, läxorna* och *proven*. Generellt har upplevelsen av påverkan minskat för fyra ovan nämnda studerade områdena med mellan fyra och sexton procentenheter, och ökat för de fem övriga områdena med mellan en till tre procentenheter. Med andra ord har elevernas totala påverkan och delaktighet i skolan varit relativt stabil över tid, där den ökat lite på vissa områden och minskat lite på andra.

²⁷ 2015 togs svarsalternativet ”varken bra eller dåligt” bort. Det innebär generellt sett högre procentsatser 2015.

²⁸ Wågman 2011.

Tabell II:5: Delaktighet i skolan

C 4 – Hur mycket vill/får du som elev vara med och bestämma om följande (våldigt mycket/ganska mycket, %)		Västervik			Riket		
		2009	2012	2015	2009	2012	2015
Vad jag får lära mig	VILL	-	81	67	80	78	73
	FÅR	-	38	22	42	36	35
Hur vi ska arbeta	VILL	-	84	83	47	83	83
	FÅR	-	54	44	55	53	53
Läxorna	VILL	-	81	75	77	78	76
	FÅR	-	30	32	34	32	32
Proven	VILL	-	79	75	79	79	75
	FÅR	-	38	34	40	39	37
Schemat	VILL	-	79	73	77	76	73
	FÅR	-	21	15	21	20	22
Maten	VILL	-	78	74	75	75	73
	FÅR	-	12	15	16	17	20
Skolans regler	VILL	-	62	45	58	58	53
	FÅR	-	14	17	20	21	25
Skolmiljön inne	VILL	-	70	58	71	67	63
	FÅR	-	20	22	32	27	30
Skolmiljön ute	VILL	-	56	46	49	53	51
	FÅR	-	18	19	20	21	25

Sammanfattning

- Den generella trivseln i skolan upplevs som bra i Västervik där drygt fyra femtedelar av elever är nöjda med skolan och drygt tre av fyra trivs med stämningen i skolan.
- Mellan nio till fjorton procent uppger att mobbning, rasism, sexuella trakasserier och våld förekommer.
- Uppfattningen att skolan agerar om en lärare kränker en elev är relativt låg i både Västervik och riket.
- Generellt sett är ungdomar i Västervik lite mindre tillfreds med sin skolgång än ungdomar i riket. Samtidigt visar resultaten att eleverna upplever att det över tid blivit bättre till avsevärt mycket bättre på alla studerade områden, alltså; *skolmiljön, skolbiblioteket, skolmaten, undervisningen, möjligheter till extra stöd, elevhälsan, tillgången till datorer, samt lärarna.*
- Ungdomar i Västervik och riket *vill* rent generellt gärna vara med och påverka och ha inflytande, betydligt mer än vad de upplever att de *får*. I Västervik har skillnaden mellan vad eleverna *vill* och vad de *får* trendmässigt både ökat för vissa påverkansområden och minskat för andra, så det totalt sätt blir ungefär samma totala påverkan som tidigare, men inbördes lite omfördelat. Största skillnaden är för områdena *vad de får lära sig* och *hur de ska arbeta*, där upplevelsen av påverkan minskat mest, med 16 respektive 10 procent.

Politik och samhälle

Målsättningen i demokratiska samhällen är att alla människor ska känna delaktighet och har möjligheter till inflytande inom områden som berör dem.

Intresse på nationell och internationell nivå

Intresset för globala händelser är större än inrikes samhällsfrågor och har så varit över tid. Luppstudien 2015 visar på ett ökat intresse för politikerrelaterade frågor, oavsett var i landet de är bosatta och även ett ökat intresse på riksnivå för samhällsfrågor i allmänhet, medan denna tendens inte finns i Västervik.

Intresset för *politik* bland Västervik kommuns ungdomar har ökat svagt med 3 procentenheter mellan 2012 och 2015 och ligger fem procentenheter under intresset hos ungdomarna i övriga riket. Motsatsen gäller intresset för *allmänna samhällsfrågor* som minskat med en procentenhet till 44 procent jfr med en rikesökning på sju procentenheter upp till 51 procent 2015. Intresset för *internationella händelser* har ökat för både Västervik och riket för nu att ligga på 59 respektive 62 procent, se tabell II:6.

Tabell II:6: Intresse för politik och samhällsfrågor

D 1 – Hur intresserad är du av...? (mycket/ganska intresserad, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Politik	-	30	33	24	30	38
Samhällsfrågor i allmänhet	-	45	44	44	44	51
Vad som händer i andra länder	-	57	59	56	53	62

Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor

Drygt tre av tio är intresserade av politik som framgick i tabell II:6. Att andelen inte är större kan delvis bero på känslan/uppfattningen som finns bland ungdomarna av att *inte kunna vara med och påverka* speciellt mycket. Denna uppfattning återfinns både hos ungdomar i Västervik och riket, där endast 16 respektive 21 procent 2015 anser att de kan vara med och påverka, se tabell II:7. Det förefaller dock som att intresset bland ungdomarna att vilja vara med och påverka är större (se tabell II:8) än vad som framkom av det politiska intresset i tabell II:6. En orsak till denna skillnad kan vara ovana och bristande insyn i och förståelse kring politikens organisation och funktionssätt. Upplevelsen av möjligheter till inflytande har succesivt ökat både i riket och bland ungdomar i Västervik.

Tabell II:7: Möjligheter till inflytande

D 3 – Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? (mycket/ganska stora, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	12	16	11	16	21

Det är positivt att ungdomarna uppfattar att deras *möjligheter till inflytande* har ökat över tid. Det är samtidigt intressant att gruppen ungdomar som vill vara med och påverka däremot minskar i Västervik medan den fortsätter öka i riket (minus sju jfr plus åtta procentenheter 2015). Västervik ligger lägre än övriga riket (43 jfr 50 procent, se tabell II:8).

Tabell II:8: Viljan att påverka

D 4 – Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun? (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	50	43	41	42	50

När ungdomarna fritt fick ange vad de skulle vilja påverka är sport-/mötesplatser, kollektivtrafiken och skola/skolmat mest framträdande.

”Skolan och varför den inte är prioriterad samt aktiviteter ungdomar kan göra på fritiden också att vi ska börja prioritera kultur”.

”Skolmiljön och förändra betygskriterierna. En bokstav visar inte elevens fulla potential ifall man inte får tillräckligt med hjälp.”

”Jag vill påverka hur min vardag ser ut och allt jag kan vara med och påverka.”

”Minska skillnaden mellan olika familjer osv.”

I enlighet med ovanstående resultat är andelen ungdomar som *inte är tillräckligt intresserade* av att påverka betydligt färre i Västervik än riket (33 jfr 59 procent 2015). Mönstret är liknande för grupperna som upplever sig *kunna för lite om hur de ska agera* och som *inte tror det spelar någon roll* om de är med och påverkar i frågor som berör dem samt de som anser sig *inte ha tid*. I samtliga fall sker betydande minskningar mellan 2012 och 2015 (Tabell II:9).

Tabell II:9: Anledningar till att *inte* påverka

D 4d – Av vilka anledningar vill du inte vara med och påverka?	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag kan för lite om hur jag ska göra	-	30	14	32	28	29
Jag är inte tillräckligt intresserad	-	48	33	31	56	59
Jag har inte tid	-	19	17	27	27	29
Jag tror inte det spelar någon roll	-	37	14	30	32	27
Annat	-	8	3	9	8	6

Ungdomars förtroende för vuxna personer

Ungdomars *förtroende för vuxna* är i Västervik och riket lika (73 procent). Även om förtroendet för vuxna i allmänhet är relativt högt, finns det ändå en grupp ungdomar som har begränsat eller inget förtroende (27 procent, 2015).

Till skillnad från förtroende för vuxna i allmänhet är *förtroendet för politiker* lägre i Västervik än i riket (29 jfr 34 procent, 2015). Detta är inte ett speciellt förvånande resultat med tanke på det relativt ljumna intresset för politik bland ungdomarna i Västervik. Av de ungdomar som anger att de inte vill vara med och påverka för att de anser att det inte spelar någon roll uppger 71 procent av eleverna i Västervik att de har ganska eller mycket litet förtroende för politiker.

Sammanfattning

- Ungdomarnas intresse för samhällsfrågor i allmänhet och vad som händer i andra länder har ökat i såväl riket som Västervik.
- Två tredjedelar av Västerviks ungdomar uppger att de inte är intresserade av politik och det kan finnas en koppling mellan detta bristande intresse och den utbredda känslan som finns hos ungdomarna av att de inte kan påverka speciellt mycket.
- Intresset för att vara med och påverka sådant som berör dem är emellertid lite högre. Detta gäller i första hand fritiden och skolan som är de dominerande områden ungdomarna vill känna sig delaktiga i och ha inflytande över.
- Ungdomar i Västervik har ett ur riksperspektiv normalt förtroende för vuxna.
- Förtroendet för politiker är lägre bland ungdomarna i Västervik än övriga riket.

Trygghet

Trygghet är en känsla som kan vara svår att definiera eftersom upplevelsen av trygghet ofta är ospecifik och subjektiv. Tryggheten kan handla om den egna personen, oro för andra personer i sin omgivning samt oro för fysiska platser i samhället.

Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser

Upplevelsen av trygghet är hög på samtliga av samhällets fysiska platser som är jämförbara över tid, i synnerhet i hemmet och på väg till och från skolan. Känslan av trygghet har stadigt minskat över tid oavsett var i landet ungdomarna bor. I Västervik har känslan av trygghet under de tre senaste åren gått ner ungefär lika mycket som för övriga riket, dvs. mellan tio och tjugoprocent.

Hemmet är den fysiska plats i en människas liv som ska erbjuda lugn och ro. Ungdomar i Västervik upplever en normal grad av trygghet i hemmet jämfört med riket (85 jfr 86 procent 2015), se tabell II:10. Trots att gruppen ungdomar som upplever hemmet som den tryggaste platsen är hög, är det ändå en grupp som upplever det som mindre tryggt i både Västervik och riket (15 jfr 14 procent 2015).

I skolan och på väg till och från skolan är ytterligare platser där ungdomar bör kunna känna sig trygga. Trygghetskänslan på väg till och från skolan har minskat över tid. För både Västerviks och rikets ungdomar var minskningen på ganska drastiska 15 procentenheter mellan 2012 och 2015 i Västervik medan den var 17 procent för riket. Tryggheten på väg till eller från skolan kan kopplas samma med känslan av trygghet *i skolan*. I Västervik upplever ungdomarna exakt samma grad av trygghet som övriga riket gör (64 procent 2015), vilket analogt innebär att ungefär var tredje Västervikselev känner sig mindre tryggt i skolan. Upplevelsen av trygghet i hemmet, till och från skolan samt i skolan kan sättas i relation till om ungdomarna blivit utsatta för våld, hot och trakasserier i det egna hemmet eller skolan. Som framgår av tabell II:10 nedan gäller liknande nedåtgående värden för de resterande fysiska platser som studien undersöker både i Västervik och riket, dvs. på *stan* (minus 18 jfr 16 procentenheter), på *buss, tåg eller liknande* (minus 21 jfr 16 procentenheter), på *Internet* (minus 9 jfr 9 procentenheter), på *ungdomens hus/fritidsgård* (minus 26 jfr 12 procentenheter).

Tabell II:10: Trygghet på fysiska platser

E 2 – Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen? (alltid, %) ²⁹	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
I hemmet	-	87	85	92	87	86
I mitt bostadsområde	-	-	64	-	-	63
På väg till eller från skolan	-	81	66	85	79	62
I skolan	-	-	64	-	-	64
På stan eller i centrum	-	55	37	57	47	31
På buss, tåg eller liknande	-	54	33	54	49	33
På Internet	-	53	44	-	54	45
På träningen eller annan fritidsaktivitet	-	-	61	-	-	59
På ungdomens hus, fritidsgård	-	56	30	70	34	22

Hot, våld och kränkande/orättvis behandling

Omfattningen av ungdomarnas upplevelse av att ha utsatts för *hot, stöld, misshandel* och *sexuellt våld/utnyttjande*, samt *kränkande/orättvis behandling* och *mobbning* har på riksbasis ökat med nån procentenhet per tre års period. Mellan 2012 och 2015 har motsvarande i princip fördubblats i Västervik. Hot och stöld har mer än fördubblats (från nio till tjugo procentenheter respektive elva till tjugofyra procentenheter). Misshandel samt sexuellt utnyttjande har nästan fördubblats (från fyra till sju respektive tre till fem procentenheter)³⁰.

Tabell II:11: Hot, våld och trakasserier

E 1 – Har något av det hänt dig under de senaste sex månaderna? ³¹	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Någon har hotat mig	-	9	20	12	10	15
Någon har stulit från mig	-	11	24	11	10	14
Jag har blivit utsatt för misshandel	-	4	7	5	3	4
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	-	3	5	3	3	3

Ungdomar som blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller utfrysning under de senaste sex månaderna hade ökat bland ungdomarna oavsett var i landet de är bosatta. I Västervik var det en ökning med sju procentenheter, med en liknande ökning i riket, se tabell II:12. Detta är en ganska oroande utveckling och en tendens som bör uppmärksammas.

²⁹ 2015 ändrades svarsalternativen till alltid/oftast/sällan/aldrig från ja alltid/ja oftast/nej. Det kan ha påverkat lägre värden 2015. **OBS!** Svarsalternativet ”alltid” anges i trygghetsfrågorna. Läggs svarsalternativet ”oftast” till blir svarsfrekvensen betydligt högre. Det resulterar i att känslan av trygghet kan uppfattas som att nedgången inte är så drastisk, som det är nu förefaller.

³⁰ Eftersom antalet utsatta är lågt bör resultaten tolkas och behandlas med viss försiktighet. Mörkertalet är ofta stort i dessa avseenden, och då främst vid utsatthet av sexuellt våld/utnyttjande. Anledningen bedöms ofta vara kopplad samman med skam och skuld hos den utsatta.

³¹ Svarsalternativen har ändrats 2015 till ja/nej/vill inte svara från att man tidigare endast fyllde i ”ja” om man råkat ut för någon incident.

Tabell II:12: Utsatthet

E 3 – Har du blivit mobbad, trakasserad eller utfryst de senaste sex månaderna (ja, %) ³²	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	10	17	8	8	17

Av de ungdomar som upplever att de blivit hotade, trakasserade och kränkta sker det främst i skolan, vilket innebär att det sker i klassrummen eller på rasterna, samt på väg till och från skolan. Ungdomarnas utsatthet är samma för Västervik och riket (17 procent).

Den näst vanligaste plats som ungdomar blir utsatta för kränkande/orättvis behandling eller övergrepp är den digitala sfären. Utsattheten sker då via Internet/mobil och följer på sätt även med ungdomarna in i den privata sfären; när ungdomarna går in och ska läsa sin e-post, läser inlägg på sociala medier, läser eller skriver sms/mms, ringer eller surfar på nätet. Utsatthet via den digitala sfären har haft en ökning mellan 2012 och 2015. Andelen ungdomar som utsatts är densamma oavsett var i landet de bor.

Ungdomar som blivit *orättvist behandlade* och mått dåligt av det har över tid ökat i Västervik (plus fem procentenheter senaste Lupp-perioden). Även i riket har det skett en ökning (plus fyra procentenheter sedan 2012), se Appendix tabell AII:5.

Ungdomar som utsatts för orättvis behandling och mått dåligt av det blev utsatta främst av *andra ungdomar, familj/släkt, personal inom skolan eller annan person*. I Västervik var det betydligt färre som blev utsatta av andra ungdomar än i riket (20 jfr 51 procent 2015). Vad gäller ungdomar som blivit utsatta av familj/släkt är även det färre i Västervik jämfört med riket (13 jfr 27 procent 2015). Sexton procent kände sig orättvist behandlad av personal inom skolan³³. Tillfredsställande är att majoriteten vet vart de ska vända sig när de blivit illa behandlade eller mår dåligt. Det finns ändå en grupp som inte vet (21 procent i Västervik och 18 procent i riket 2015). Vad det beror på och hur man ska kunna nå dessa sista är värt att titta närmare på.

Sammanfattning

- Drygt åtta av tio ungdomar i Västervik känner sig alltid trygga i sina egna hem, vilket är en marginell nedgång sedan den förra mätning.
- Känslan av trygghet på väg till och från skolan har minskat med 15 procentenheter under senaste tre-års perioden.
- Knappt två tredjedelar av eleverna känner sig trygga i skolan, en andel som i stort motsvarar riksgenomsnittet.
- Stöld & hot samt misshandel och sexuella trakasserier har ökat drastiskt i Västervik och ligger för stöld och hot 2015 långt över rikets medelvärde.
- Ungdomar som blivit utsatta för orättvis behandling och mått dåligt av det har främst blivit det av andra ungdomar, familj/släkt eller personal inom skola. Majoriteten av ungdomarna vet vart de ska vända sig om de blivit illa behandlade eller mår dåligt, men knappt en femtedel har inte kunskap om detta.

³² 2015 ändrades svarsalternativen till ja under en längre period/ja enstaka gånger/nej från ja/nej. Det kan ha påverkat högre värden 2015.

³³ Andra fysiska platser ungdomar i riket blivit utsatta för orättvis behandling av personal är: socialtjänsten, organisation/föreningar, sjukvården, fritidsgårdar eller annan verksamhet.

Hälsa

Hälsa är ett komplext fenomen som ofta är sammankopplat med flera olika beståndsdelar i en persons liv. Enligt MUCF är det en rad faktorer som spelar roll för en persons hälsotillstånd. Det är faktorer som självförtroende/självförtroende, levnadsvanor, sexuell läggning, ekonomisk situation, koppling till arbetsmarknaden, samt olika former av kränkningar.³⁴ Ett annat område som Folkhälsomyndigheten lyfter fram är skolstress. Skolstressen har sin grund i:

- strävan att få bra betyg
- en press i mycket eget ansvar
- att ha för höga krav
- att nå skönhetsidealet som förmedlas via media och reklam
- tidsbrist³⁵

Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd

Drygt tre fjärdedelar av ungdomarna i Västervik uppger att de har mycket god eller förhållandevis god hälsa. Nitton procent har varken bra eller dålig hälsa och elva procent har ganska dålig eller mycket dålig hälsa.

Tabell II:13: Fysiska och psykosociala besvär

F 2 – Hur ofta har du haft följande besvär de senaste sex månaderna? (minst flera gånger i veckan, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Huvudvärk	-	25	22	20	20	18
Ont i magen	-	16	18	11	14	14
Känt dig stressad	-	41	52	27	41	45
Känt dig nedstämd	-	-	27	-	-	26
Svårt att somna	-	33	35	17	30	28
Sovit dåligt på natten	-	28	31	21	29	26

Vad gäller psykosociala besvär är stress den enskilda faktor som tycks öka mest och med en klar trend. Även i Västervik har andelen ungdomar som känner av stress ökat, mer än i riket (elva jfr fyra procent sedan 2012), och ligger totalt väl över riksgenomsnittet (52 jfr 45 procent 2015). Ur tabell II:13 framgår även att ungdomar i Västervik känner sig mera nedstämda, sover sämre och har något mer ont i magen och huvudvärk än ungdomar i övriga riket, även om skillnaderna mellan Västervik och riket är relativt små.

³⁴ Ungdomsstyrelsen, 2007.

³⁵ Folkhälsomyndigheten 2016; SOU 2006:77.

Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger

Kost, träning och alkohol är exempel på levnadsvanor som undersöks i Lupp. Innan resultaten presenteras bör något sägas om hur de kan kopplas samman med hälsotillståndet. Regelbunden träning bidrar ofta till en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. I Västervik tränar knappt sex av tio ungdomar, så att de är andfådda flera gånger i veckan, vilket understiger riksgenomsnittet något i Lupp. Relationen mellan träning, kost, alkohol och psykosociala besvär kan se ut på lite olika sätt. Att hoppa över en måltid kan leda till magont, men magont kan även leda till att en måltid hoppas över. Utebliven måltid leder till andra psykosociala besvär (huvudvärk, trötthet m.fl.). Viktigt att komma ihåg är att hälsotillståndet påverkas av en kombination av faktorer.

Bra och regelbunden kosthållning medför, precis som regelbunden träning, en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. Riksgenomsnittet för att hoppa över frukost har över tid varit relativt konstant. Det är ungefär lika stor andel av Västerviks ungdomar som väljer att hoppa över frukost (35 procent) som i riket. Lunch (16 procent) och middag (11 procent) är det dubbelt så många som hoppar än för riket.

Konsumtionen av alkohol, tobak och droger har över tid minskat både i Västervik och riket. Trots det är det ändå några få som röker, snusar, dricker folköl eller starkare alkoholhaltiga drycker, samt använder narkotika av olika slag. Konsumtionen av *alkohol* är väsentligt högre i Västervik än i riket 2015, medan det är en något mindre andel som *röker* och lika många som *snusar*, se tabell AII:6. Cirka 44 procent av Västerviks gymnasieungdomar uppger att de får dricka alkohol för sina föräldrar. De vanligaste sätten att få tag på alkohol är genom kompisar/kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner, eller från annan vuxen. Inte heller här har det skett någon förändring över tid. Användningen av *narkotika* förefaller minska drastiskt över tid: 11 procent av ungdomarna i Västervik har provat narkotika minst en gång vilket motsvarar siffrorna för riket, medan det 2012 var 36 procent som hade provat narkotika, se tabell AII:8.

Sammanfattning

- Drygt tre fjärdedelar av ungdomarna upplever sitt hälsotillstånd som gott. Även om så är fallet, finns tendenser till olika psykosociala besvär. Det besvär som utmärker sig är ”känslan av stress”. Upplevelsen av stress är högre i Västervik än riket.
- Knappt sex av tio ungdomar tränar så att de är andfådda flera gånger i veckan, vilket är något mindre än riksgenomsnittet.
- Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det är ungefär lika stor andel ungdomar i Västervik som i riket som väljer att hoppa över frukost. Det är nästan dubbelt så många i Västervik än riket som hoppar över lunch och middag.
- Konsumtionen av tobak är relativt sett låg i Västervik jämfört med riket. Droger har testats och används i samma utsträckning som i resten av riket och konsumtionen av alkohol är något högre än riksgenomsnittet. Bland de ungdomar som konsumerar alkohol är det vanligaste sätten att få tag på det genom kompisar/kompisars syskon eller genom partnern.

Arbete

Ungdomars relation till och etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden är viktiga aspekter när det gäller synen på skolans roll i förhållande till framtiden. Många ungdomar tar sina första steg in på arbetsmarknaden genom extra- och sommarjobb och en del som inte har planer på att läsa vidare gymnasiet börjar planera för att söka jobb för att lösa sin försörjningsfråga.

Extrajobb och sommarjobb

Andelen ungdomar som har ett *extrajobb* är högre i Västervik än övriga riket, 30 procent jämfört med 25 för riket. Desamma gäller för *sommarjobb* som 76 procent av ungdomarna hade 2015, en signifikant högre siffra än för rikets 68 procent 2015. Det vanligaste sättet för ungdomar att få sommarjobb är genom sina sociala nätverk, dvs. någon i den närmaste familjen alternativt annan släktning eller bekant, se tabell II:14 nedan.

Tabell II:14: Extra- och sommarjobb

G 1 & 2 – Arbete (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Har du något extrajobb just nu?	-	21	30	-	25	25
Hade du ett sommarjobb i somras?	-	60	76	65	68	68

Sammanfattning

- Andelen ungdomar med extrajobb i Västervik har ökat kraftigt sedan 2012 och är nu högre än i riket.
- Flera ungdomar i Västervik etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden än ungdomar i övriga riket genom sommarjobb.
- Bland ungdomar som sommarjobbat var det vanligaste sättet att få det genom egna sociala nätverket.

Framtid

Majoriteten av ungdomarna har planer på att läsa vidare efter gymnasieskolans slut. Intresset för att läsa vidare efter gymnasiet är marginellt lägre i Västervik än i riket (20 jfr 22 procent). Vad som möjligen sticker ut i tabell II:15 är att en något större andel ungdomar i Västervik vill börja resa efter gymnasiet, annars är det inga större skillnader gentemot övriga riket.

Tabell II:15: Planer efter gymnasiet

H 1 – Vad skulle du helst vilja göra direkt efter gymnasiet? ³⁶	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Studera på högskola/universitet i Sverige	-	18	20	18	25	22
Studera utomlands	-	10	7	9	4	8
Studera på Komvux	-	0	1	0	1	1
Studera på folkhögskola	-	2	2	1	1	1
Jobba här i kommunen eller i en kommun i närheten	-	11	14	14	22	16
Jobba någon annanstans i Sverige	-	7	7	9	11	9
Jobba utomlands	-	17	7	13	7	10
Resa	-	22	28	22	10	20
Annat	-	3	3	4	4	4
Vet inte	-	9	11	6	14	8

Flyttplaner

De viktigaste skälen till att vilja flytta från kommunen är arbete eller studier. Mellan 2012 och 2015 ökade andelen Västerviksungdomar som planerar att flytta från kommunen, en trend som går igen för riket, se tabell II:16. Anledningarna till flytt för både arbete och studier är lägre i Västervik än i riket (för arbete 30 jfr 44 procent; för studier 41 jfr 51 procent), se tabell AII:10.

Tabell II:16: Flyttplaner

H 3 – Tror du att du kommer flytta från den kommun där du bor?	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja	-	66	80	60	62	73
Nej	-	8	20	12	9	27

Sociala relationer och framtidsutsikter

Det bästa med Västerviks kommun enligt ungdomarna är kompisar eller partner (50 procent 2015) samt närheten till familjen/släkten (48 procent 2015). En liknande observation kan göras för riket. Västervik är en kommun som av ungdomarna upplevs vara en kommun med bra miljö för barn att växa upp i. Se fullständig redovisning av vad som är bra att med kommunen i Appendix tabell AII:11.

Vidare kan koppling till ungdomarnas uppfattning om de får gifta sig med vem de vill göras. Upplevelsen av valfriheten av framtida maka/make är något högre i Västervik än riket (93 jfr 91 procent 2015). Trots den höga valfriheten finns det ändå en grupp ungdomar som inte får välja helt fritt. Aspekter som har betydelse i valet av maka/make/partner är: *bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min egen familj* eller *om personen är av ett annat kön än mig*. Skillnaderna är inte särskilt tydliga i varken Västervik eller riket över tid. Se tabell Appendix AII:12.

³⁶ 2009 var frågeformuleringen: ”Om du hade alla möjligheter, vad skulle du då helst göra efter grundskolan?”

Generellt sett verkar ungdomarna i Västervik se ungefär lika positivt på framtiden som vad ungdomar i övriga riket gör, om än marginellt mindre (89 jfr 92 procent i riket). Positivt är att majoriteten ser ljus på sin framtid, men trots det finns ändå en grupp om elva respektive åtta procent av ungdomarna i landet som inte gör det. Frågan som bör ställas är: Vad beror det på?

Sammanfattning

- Generellt sett ser ungdomarna i Västervik ungefär lika positivt på framtiden som vad ungdomarna i riket gör, även om skillnaden är marginell.
- Efter gymnasiet vill majoriteten av ungdomarna resa (28 procent), jobba i kommunen eller i närliggande kommun (14 procent) eller gå till högre studier inom Sverige (20 procent).
- De vanligaste anledningarna till flytt från kommunen är arbete och studier, samt närheten till en större stad, även om det ändrats över tid.
- Enligt ungdomarna är det bästa med kommunen närheten till familj och släkt, kompisar eller flickvän/pojkvän/partner, men även att det är bra miljö för barn att växa upp i.

Slutsatser

I detta slutsatskapitel lyfts studiens viktigaste resultat fram samt belyser resultat som utmärker sig genom att siffrorna avviker på ett speciellt sätt uppåt eller neråt gentemot riksgenomsnittet eller gentemot den egna kommunen över tid. Avsikten är som inledningsvis nämnt, att fungera som en värdeämätare i tiden samt ge ett komprimerat underlag över hur ungdomarna upplevt sin livssituation över tid avseende de fokuserade områdena: Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete samt Framtid. Förhoppningsvis kommer resultaten att fungera som ett underlag för att identifiera olika behov som i sin tur kan leda till lämpliga åtgärdsplaner och konkreta handlingsinsatser för det fortsatta ungdomspolitiska arbetet.

I kapitlet refererar ”ungdomar” och ”elever” till såväl elever i årskurs 8 som elever i gymnasiets årskurs 2. Om resonemanget endast berör en av dessa grupper framgår det av texten.

Fritid

En stor del av människors vardag handlar om att få livets alla delar att gå ihop, så även för ungdomar. Det handlar om att fördela tiden och uppmärksamheten mellan skola, fritid och familjen efter de förutsättningar som ges. På det stora hela är ungdomarna i Västervik *nöjda* med sin fritid. Av Åk 8 eleverna svarar nio av tio att de är mycket eller ganska nöjda med sin fritid. Motsvarande för Åk 2 elever är drygt åtta av tio.

Av Åk 8 eleverna tycker två tredjedelar att det *finns mycket att göra* på fritiden. Motsvarande för Åk 2 elever är åtta av tio. Den populäraste och vanligaste fritidssysselsättningen bland ungdomar är idrott/träning, oavsett om det är strukturerad träning inom föreningslivet eller annan form för mer fri ostrukturerad träning.

Det efterfrågas i både Åk 8 och Åk 2 efter möjligheter till ett bredare urval av vanliga aktiviteter, såsom t.ex. idrottshall, simhall, gym, samt ställen att kunna träffa vänner på.

Sju av tio ungdomar i Åk 8 och fem av tio i Åk 2 är medlemmar i en förening. Möjligheterna att utöva olika fritidsaktiviteter upplevs som mindre problematisk bland ungdomarna i Västervik jämfört med riket och en möjlig förklaring kan vara att Västervik är en centralort med ett relativt stort utbud av aktiviteter inom ett rimligt koncentrerat område. Såväl svårigheter att ta sig till aktiviteterna som familjens acceptans utgör mindre hinder i Västervik än i övriga riket.

Svårigheter att ta sig till aktiviteterna kan ha samband med ekonomiska förutsättningar. Det är inte enbart aktiviteten i sig som kostar pengar, utan även resorna till och från tillkommer. Ekonomiska begränsningar påverkar möjligheterna till utövande och deltagande. Av grundskoleeleverna är det 35 procent och av gymnasieeleverna 48 procent i Västervik som upplever att det finns ekonomiska begränsningar. Vad det beror på (brist på pengar, dyrare fritidsaktiviteter eller tilläggskostnader av olika slag) är svårt att identifiera. Ekonomiska begränsningar förefaller dock vara av mindre betydelse i Västervik än i övriga riket.

Trots vissa skillnader är umgängesmönstren i Västervik och riket likartade, där viktiga mötesplatser är *hemma hos varandra*, på *sociala medier*, *utomhus* och i *sporthallar*. Det som skiljer är att Åk 8 och Åk 2 ungdomarna i Västervik i större omfattningen träffas *utomhus* och *på stan*, samt att de träffas mindre i *idrottshall/sporthall* än ungdomar från övriga riket.

Skola

Skolan lägger grunden för ungdomarnas framtida förutsättningar för fortsatta studier på gymnasial och eftergymnasial nivå, samt för möjligheter till arbete. Mycket av ungdomarnas tid läggs i skolan och i de sociala relationer som utvecklas där. För att ungdomarna ska må bra, kunna utveckla sig till självständiga trygga individer med förmåga att skapa goda sociala relationer, är det viktigt att skolan inte bara är en plats för kunskapsutveckling, utan även en plats för trivsel och kunna uppmuntra till nyfikenhet. För att det ska vara möjligt är det av vikt att ungdomarna känner en grundläggande social och fysisk trygghet och tillhörighetskänsla i skolmiljön.

Västerviks ungdomar ger skolan ett bra omdöme: i Åk 8 uppger tre fjärdedelar att de tycker *skolmiljön* är bra och motsvarande för Åk 2 är fyra femtedelar. Tre fjärdedelar i Åk 8 och fyra femtedelar i Åk 2 *trivs med stämningen i sin skola*. Men inget är så bra att det inte kan göras bättre. Även om de allra flesta ungdomarna trivs i skolan förekommer *rasism, mobbning, våld* och olika former för *trakasserier*. För Åk 8 eleverna förekommer våld i lägre utsträckning och mobbing och sexuella trakasserier i högre utsträckning än i övriga riket. För Åk 2 ligger siffrorna mellan nio till fjorton procent. Problem existerar alltså och det förebyggande arbetet behöver fortsätta och vidareutvecklas.

Den grupp ungdomar som upplever att trivseln i skolan är hög är i stor grad samma personer som anser att skolan hanterar såväl problem med mobbing som med kränkande behandling.

När det gäller hur lärare och elever bemöter varandra, med respekt, är det relativt jämnt mellan Åk 8 och Åk 2, 61 respektive 68 procent anser att lärare och elever respekterar varandra. Båda årskursen ligger långt under riksgenomsnittet.

Ungdomarnas uppfattning om hur skolan agerar om en *lärare kränker en elev* är relativt låg oavsett var i landet ungdomarna är bosatta. Det är i Västervik skillnad mellan Åk 2 och Åk 8, där en andel på 36 procent av eleverna i Åk 2 anser att skolan agerar om en lärare kränker en elev, medan 41 procent anser samma sak i Åk 8. Samma siffra för riksgenomsnittet är 44 jfr 46. Resultaten visar att elevens tilltro till skolans agerande vid kränkande/orättvis behandling är bristfällig och att det är ett område som kan behöva arbetas vidare med och förbättras.

Det som har förbättrats mest i ÅK 8 de senaste tre åren vad gäller bemötande och sociala relationer i skolan är att skolan agerar; *om en elev mobbar en annan*, samt om en lärare kränker en elev. *Skolpersonalen lyssnar också i högre utsträckning på elevrådet*. Trots avsevärda förbättringar ligger Västervik fortfarande något under riksgenomsnittet på dessa tre områden.

Lupp-undersökningen fördjupar sig i nio områden kring vad tonåringarna upplever att de *vill* och *får* vara medbestämmande i kring skolan; Dessa nio områden är *vad jag får lära mig, hur vi ska arbeta, läxorna, proven, schemat, maten, skolans regler* samt *skolmiljön inne* och *ute*. Samma relation råder i Västervik som i riket, ungdomarna *vill* påverka mer än de upplever att de *får*. I Västervik har för Åk 2 skillnaden mellan vad eleverna *vill* och vad de *får* trendmässigt både ökat för vissa påverkansområden och minskat för andra, med slutresultat ungefär samma totala påverkan som tidigare, men inbördes lite omfördelat. Största skillnaden är för områdena *vad de får lära sig* och *hur de ska arbeta*, där upplevelsen av påverkan minskat mest, med 16 respektive 10 procent. För Åk 8 har intresset för att påverka minskat sedan 2012.

Generellt för både Åk 8 och Åk 2 är att ungdomarna är mer tillfreds med sin skolgång 2015 än vid 2012, både i Västervik och i riket. Samtidigt är både Åk 8 och Åk 2 i Västervik lite mindre tillfreds med sin skolgång än ungdomar i riket. För Åk 8:s del är det speciellt; *skolmaten, skolmiljön, undervisningen, möjligheterna till extra hjälp och elevhälsan*, samt *tillgången till datorer* som är områden där eleverna verkligen markant visar på förbättringar sedan 2012. För Åk 2 visar resultaten att eleverna upplever att det över tid blivit bättre på alla studerade områden, dvs. skolmiljön, skolbiblioteket, skolmaten, undervisningen, möjligheter till extra stöd, elevhälsan, tillgången till datorer, samt lärarna. Det som utmärker sig som mindre bra bland ungdomarna både i Västervik och i riket är skolmaten. Drygt sex av

tio ungdomar i Västervik anser att skolmaten kan förbättras vilket är en något större andel än riksgenomsnittet.

Politik och samhälle

Generellt vill ungdomarna vara delaktiga och ha inflytande över beslut som berör dem, samtidigt som de upplever att de *inte får* vara med och påverka i och över beslut som berör dem i skolan och samhället i övrigt. Enligt den nya nationella ungdomspolitikerna ska ungdomarna ha inflytande och vara delaktiga i samhällsutvecklingen, men utifrån ungdomarnas upplevelser är det möjligt att visa att Västervik har behov av att fortsättningsvis prioritera det ungdomspolitiska arbetet. Ungdomarna behöver mer information om vad de kan ha inflytande över i skolan, samhället i övrigt och hur de kan vara delaktiga och vilka möjligheter till påverkan som faktiskt finns.

Resultaten visar att Åk 8 ungdomarna i Västervik generellt sett har bättre förtroende för vuxna och politiker i allmänhet än ungdomar i övriga riket, medan det motsatta gäller för Åk 2s förtroende för politiker, dock inte för vuxna. Ungdomarnas intresse för *politik* och *samhällsfrågor* i allmänhet är inte särskilt högt där andelen ungdomar som inte är intresserade av politik eller frågor som rör samhället är betydligt högre än de som är intresserade. Grunden till det svala intresset kan ha sin grund i att ungdomarna upplever att de *kan för lite* om hur de ska göra, *inte är tillräckligt intresserade*, anser sig *inte ha tid*, samt att *förtroendet för politiker* är lågt. Det sistnämnda har en nära koppling till känslan av huruvida ungdomarnas åsikter spelar roll eller inte, alltså om de kan påverka eller inte, men även med påståendet att de inte vet hur saker fungerar. Kunskapen och förtroendet kan vara högre om informationen och närheten till politiken prioriteras. Intresset för att vilja vara med och påverka sådant som berör dem är dock högt, speciellt för frågor rörande fritiden och skolan, så intresset för politik kan ändå vara större än vad de är medvetna om och kan koppla samman och uttrycka.

Ungdomarna i både Åk 8 och Åk 2 vill enligt citat ur rapportens öppna svarsalternativ, ha inflytande över såväl skola som fritid, som är centrala delar i deras nuvarande livs- och levnadssituation och viktigt för gruppen ungdomar som helhet.

Intresset för vad som händer i andra länder är större än för inrikesfrågor, för alla elever i både Västerviks kommun och riket och intresset fortsätter öka. Intresset för politik och inrikesfrågor fortsätter även det öka, både i Västervik och i riket, markant för Åk 8 medan ökningen är mer moderat för Åk 2.

Två tredjedelar av Åk 2 ungdomarna uppger att de inte är intresserade av politik och det kan finnas en koppling mellan det bristande intresse och den utbredda känslan bland ungdomarna av att inte kunna påverka speciellt mycket.

Trygghet

Genomgående har alla ungdomarna blivit otryggare på samhällets olika fysiska platser i både Västervik och i riket. Denna känsla av ökad otrygghet återfinns på flera platser, från det egna *hemmet* till *skolvägen*, på *bussar*, på *stan*, och på *fritidsgårdar*. Desamma gäller *Internet*, vilket i spegling av de senaste årens mediala uppmärksammade kring händelser på sociala medier inte är förvånande.

Hemmet bör vara den plats som inger en människa trygghet. Så är det dock inte för alla. Majoriteten av ungdomarna uppgav att de *alltid* känner sig trygga i hemmet, drygt åtta av tio ungdomar för både Åk 8 och Åk 2. Samtidigt visar trenden att andelen minskat i Västervik över tid. Den grupp ungdomar som *alltid* känner sig trygga i hemmet är hög, men det visar ändå att det finns en liten grupp som inte *alltid* är det. Anledning till otrygghet i hemmet kan ha sin grund i kränkande/orättvis behandling, våld eller andra övergrepp, alkohol, drog- eller annat missbruk hos familj och släkt. Att öka andelen ungdomar som alltid känner sig trygga i hemmet är ingen lätt uppgift och fordrar insatser från kommunen på ett kommun- och förvaltningsövergripande plan, samt att personal inom skolan får kunskap och information om hur de tidigt kan upptäcka tecken som indikerar på utsatthet, oavsett om det är i ungdomens egna hem eller på någon annan fysisk plats i kommun. Politiker är viktiga i kommunens arbete att prioritera utsatthet hos unga. Det görs lättast (och kanske även bäst) genom att medvetandegöra och synliggöra problematiken om att det finns barn och ungdomar som är utsatta i det egna hemmet och på samhällets olika arenor.

Genomgående både i Västervik och i riket gällande trygghet på samhällets olika fysiska platser, är att andelen ungdomar som alltid känner sig trygga minskar. Andelen som alltid känner sig trygga på samhällets olika arenor är jämförliga med riket, men andelen har minskat avsevärt mer drastiskt i Västervik jämfört med riket mellan 2012 och 2015. Speciellt på arenorna ”till och från skolan”, ”buss, tåg eller liknande”, ”Internet”, ”ungdomens hus/fritidsgård” och ”stan”.

Ungdomarnas känsla av trygghet påverkas av i vilken utsträckning de varit utsatta för *hot, stöld, misshandel, sexuellt våld/utnyttjande, kränkande/orättvis behandling och/eller mobbning*³⁷. Stöld visar sig vara de kategorier som ökat mest, följt av hot, de senaste åren i både riket och Västervik. Stölder och hot har ökat drastiskt i Västervik senaste tre åren, nära fördubblats.

Vad gäller *mobbning* anger 24 procent av Åk 8 eleverna och 17 procent av Åk 2 eleverna att de blivit mobbade, trakasserade eller utfrysta under de senaste sex månaderna, en oroande ökning med elva respektive sju procentenheter.

Kränkande/orättvis behandling förekommer inte enbart på fysiska platser, utan även i den digitala sfären. Det innebär att ungdomar som utsätts för negativ behandling och övergrepp sällan känner sig fria från det, eftersom mobil/Internet alltid finns tillgänglig dygnet runt, i hemmet och i skolans olika sfärer som klassrummen, skolbiblioteket, på rasterna m.fl. Det går varken att gömma sig, värja sig eller fly ifrån hotet.

Ungdomar som blivit utsatta för orättvis behandling och mått dåligt av det har främst blivit det av andra ungdomar, familj/släkt eller personal inom skola. Majoriteten av ungdomarna vet vart de ska vända sig om de blivit illa behandlade eller mår dåligt, men en femtedel har inte kunskap om detta.

Ungdomarnas känsla av trygghet eller otrygghet på olika fysiska platser, privata eller offentliga, kan mycket väl inverka på deras allmänna hälsotillstånd. Känslan av att aldrig riktigt känna sig trygg och fri från utsatthet kan ta sig i uttryck i t.ex. psykosociala besvär.

---

³⁷ Notera att antalet ungdomar som utsatts för stöld, våld eller trakasserier är litet, så resultaten bör tolkas med försiktighet.

Hälsa

Generellt uppfattar ungdomarna i Västervik sin hälsa som i allmänhet god. Nio av tio av Åk 8 eleverna rapporterar sin hälsa som mycket eller ganska bra och visar även på en förbättring över tiden och bland Åk 2 eleverna upplever tre fjärdedelar sin hälsa som god. Trots det upplever ungdomarna ändå olika psykosociala besvär. De besvär som utmärker sig mest är: *svårigheter att somna, nedstämdhet* och känslan av *stress*. Upplevelsen av stress är något högre i Västervik än riket, 37 procent för Åk 8, och 52 procent i Åk 2 uppgav att de varit stressade minst flera gånger i veckan. Ungdomarnas känsla av stress har ofta sin grund i både samhällets och deras egna krav på prestationer. Ungdomar ställer idag höga krav på att klara av och prestera i skolarbetet, utöva och prestera inom idrott/träning, samt att leva upp till förväntningarna inom livets alla områden.

Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det finns en tendens till att en större andel väljer att hoppa över måltider, främst frukost. Det kan i förläggningen inte bara leda till nedsatt koncentrationsförmåga, utan även till försämrad hälsa genom olika typer av besvär som huvudvärk eller magont och dessutom försämra prestationsförmågan. För Åk 8 elever är det något flera som hoppas över frukost än i riket och för Åk 2 samma andel som för riket. Det är både i Västervik och riket vanligare att hoppa över frukost än att hoppa över lunch eller middag och för Åk 2 väljer nästan dubbelt så många att hoppa över lunch och middag jämfört med riket.

Konsumtionen av tobak är något lägre för ungdomarna i Västervik både Åk 8 och Åk 2 jämfört med riket. Droger har testats och för Åk 8 är nivån lägre och för Åk 2 används de i samma utsträckning som i resten av riket. Konsumtionen av alkohol är lägre för Åk 8 än riksgenomsnittet medan den för Åk 2 är betydligt högre. Bland de ungdomar som konsumerar alkohol är det vanligaste sättet att få tag på det genom kompisar/kompisars syskon eller genom partnern.

Arbete

Betydligt fler ungdomar i Västervik (både för Åk 8 och Åk 2) har senaste året haft sommarjobb än ungdomar i övriga riket. För Åk 8 elever är andelen nu större än i övriga riket. Andelen Åk 2 ungdomar med extrajobb i Västervik har ökat kraftigt sedan 2012 och ligger 2015 nära riksgenomsnittet.

Det vanligaste sättet att få ett jobb är via kontakter i det sociala nätverket. Möjligen finns utrymme för kommun och skola att vidta ytterligare åtgärder i syfte att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för ungdomar utan ett adekvat socialt nätverk.

Framtid

Det är fler ungdomar i Åk 8 som vill läsa vidare efter grundskolan i Västervik kommun än de som vill läsa vidare i en annan kommun. Efter gymnasiet vill majoriteten av ungdomarna resa (28 procent), jobba i kommunen eller i närliggande kommun (14 procent) eller gå till högre studier inom Sverige (20 procent).

En stor andel ungdomar i Åk 2 tror sig komma flytta ifrån kommunen, fyra av fem, vilket är en högre andel än riksgenomsnittet och innebär en ökning med elva procentenheter sedan Lupp-mätningen 2012. När det gäller Åk 8 är förhållande det omvända, där tror endast drygt hälften att de i framtiden kommer flytta ifrån kommunen, en andel som är oförändrad sedan 2012 års mätning. Tonåringarna som tror sig

komma flytta, anger arbete eller studier som de viktigaste skälen, med önskan att komma närmare en större stad och/eller tillgängligheten till prefererade fritidsintressen.

Det bästa med Västervik, enligt ungdomarna, är närhet till familjen och partner. Dessutom anges att det är en bra miljö för barn att växa upp i som en viktig faktor.

Avslutningsvis ser ungdomarna i Västervik positivt på framtiden, precis som ungdomarna i riket. Drygt nio av tio Åk 8 ungdomar och knappt nio av tio Åk 2 ungdomar ser positivt på framtiden.

Referenser

Larsson, D., (2015) ”Ung i Borås” Lupp 2015. Borås kommun.

Prop. 2004/05:2, ”Makt att bestämma – rätt till välfärd”, 2004.

Prop. 2013/14:191, ”Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande”, 2013.

SOU 2006:77, ”Ungdomar, stress och psykisk ohälsa – analyser och förslag till åtgärder”. Statens offentliga utredningar, 2006.

Ungdomsstyrelsen, (2007) ”Ungdomar, fritid & hälsa – en forskningsöversikt om fritidens skydds- och riskfaktorer”, Nr. 2007:13, ungdomsstyrelsens skrifter. Fritzes tryckeri, ISBN-978-91-89050-99-0.

Westring, M., (2012) ”Resultat och analys av enkätundersökning årskurs 8”, Lupp rapport 2012, Oskarshamns kommun, 2012.

Wågman, T., (2009) ”Det som gäller ungdomars framtid”, Lupp rapport 2009, Mörbylånga kommun, 2009.

Wågman, T., (2011) ”Lyssna mer på ungdomarna. Gör inte bara undersökningen, utan gå ut och prata med oss!”, Lupp rapport 2011, Skövde kommun, 2011.

Internetkällor

Folkhälsomyndigheten, 2016-02-26. *Barn och ungas hälsa och Psykisk ohälsa vanligare bland elever som är stressade* (Pub. 2016-02-18)
www.folkhalsomyndigheten.se

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhälles frågor, 2016-02-12
www.muuf.se (under fliken Sveriges ungdomspolitik)

Rädda barnen 2016-02-16
www.raddabarnen.se

United Nations International Children Emergency Fund (United Nations Children’s Fund) Unicef, 2016-02-26
www.unicef.se

Appendix A – Tabeller, Åk 8

Tabell A:1: Fritiden

B 1 – Hur mycket tycker du det finns att göra på fritiden?(väldigt mycket/ganska mycket, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	71	66	74	71	74

Tabell A:2: Nöjdhet

A 10 – Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande? (mycket nöjd/ganska nöjd, %) ³⁸	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolan	-	79	84	-	76	84
Kompisar	-	89	95	-	88	93
Familjen	-	91	93	-	86	93
Dina pengar	-	66	86	-	72	86
Fritiden	-	-	91	-	-	90
Livet som helhet	-	84	89	-	83	88

Tabell A:3: Möjlighet och kostnader för fritidsaktiviteter

B 2 – Hur stämmer dessa påståenden in på dig? (stämmer helt/stämmer delvis, %) ³⁹	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Det finns saker att göra, men inget som intresserar mig	-	-	65	-	-	62
Det finns saker att göra, men min familj säger nej	-	-	16	-	-	26
Det finns saker att göra, men jag kan inte ta mig dit	-	-	31	-	-	37
Det finns saker att göra, men det kostar för mycket	-	-	35	-	-	38

Tabell A:4: Medlemskap i föreningar

B 6 – Är du medlem i någon förening? (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	58	66	-	65	63

³⁸ 2012 har frågan fem svarsalternativ, men 2015 fyra stycken då ”varken eller” tas bort. Det finns goda skäl att anta att denna förändring har påverkat svarsfördelningen i positivt hänseende, men det behöver kontrolleras mot övriga kommuner.

³⁹ Stämmer delvis utgör cirka 4/5-delar av värdet.

Tabell A:5: Orättvist behandlad

E 4 – Har du de senaste sex månaderna blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt? (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	38	37	-	35	37

Tabell A:6: Alkohol-, tobaks- och drogvanor

F 6 – Hur ofta brukar du? (sällan/aldrig, %) ⁴⁰	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Röka cigaretter	-	90	94	83	92	92
Snusa	-	96	97	91	95	95
Dricka folköl	-	95	91	83	94	94
Dricka starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit	-	91	89	75	90	90

Tabell A:7: Konsumtion av alkohol

F 7 – Får du dricka alkohol för dina föräldrar? (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	4	3	8	5	4

Tabell A:8: Användning av droger

F 8 – Har du någon gång använt narkotika? (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	3	2	-	4	4

⁴⁰ 2012 motsvarar svarsalternativen aldrig/någon gång per år och 2009 aldrig/en gång om året eller mer sällan.

Tabell A:9: Planer för fortsatta studier efter grundskolan

H 2 – Tror du att du kommer läsa vidare efter grundskolan?	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, studieförberedande program	-	-	40	-	-	34
Ja, yrkesförberedande program	-	-	14	-	-	15
Ja, men är osäker på programinriktning	-	-	28	-	-	33
Nej, det tror jag inte	-	-	2	-	-	2
Vet inte	-	-	16	-	-	16

Tabell A:10: Anledning till flytt

H 3b – Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen? ⁴¹	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Arbete	-	27	31	41	43	46
Studier	-	25	24	32	42	45
Mina fritidsintressen	-	12	21	-	19	30
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	-	7	8	27	15	14
Familj och släkt	-	2	5	-	5	9
Bostadssituationen i kommunen	-	2	2	-	3	4
Vill ha närmare till naturen	-	-	2	-	-	3
Vill ha närmare till större ort/stad	-	-	15	-	-	29
Här kan jag inte vara den jag är	-	-	3	-	-	9
Vet inte	-	1	5	8	2	3
Annan orsak	-	5	1	8	9	12

Tabell A:11: Det bästa med kommunen

H 4 – Vad tycker du är det bästa med att bo i din kommun? ⁴²	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Möjligheten till arbete	-	-	10	-	-	14
Möjligheten till fortsatta studier	-	-	10	-	-	17
Mina fritidsintressen	-	-	31	-	-	32
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	-	-	47	-	-	44
Familj och släkt	-	-	51	-	-	48
Bostadssituationen i kommunen	-	-	3	-	-	3
Närheten till naturen	-	-	19	-	-	20
Närheten till större ort/stad	-	-	3	-	-	9
Bra miljö för barn att växa upp i	-	-	24	-	-	20
Här kan jag vara den jag är	-	-	13	-	-	11
Vet inte	-	-	12	-	-	14
Annan orsak	-	-	1	-	-	3

⁴¹ 2015 kan man ange max tre svarsalternativ istället för två. Och svarsalternativen förändras kontinuerligt. Omöjligt att jämföra över tid och därmed onödigt med tabell. Fokusera på att det är jobb och studier som är det mest centrala.

⁴² Man kan ange tre svarsalternativ vilket gör att totalen överstiger 100 procent.

Tabell A:12: Giftermål

H 5 – Får du gifta dig med vem du vill? ⁴³	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, jag får gifta mig med vem jag vill	-	82	84	-	84	84
Ja, men bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min familj	-	2	1	-	3	4
Ja, men bara om personen är av ett annat kön än mig	-	-	5	-	-	3
Nej	-	3	1	-	2	1
Vet inte	-	12	10	-	11	8

---

⁴³ Frågan är omformulerad 2015 (inkluderade tidigare sambo också) samt har ett nytt svarsalternativ.

Appendix AII – tabeller, Åk 2

Tabell AII:1: Fritiden

B 1 – Hur mycket tycker du det finns att göra på fritiden? (väldigt mycket/ganska mycket, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	57	55	82	60	61

Tabell AII:2: Nöjdhet

A 10 – Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande? (mycket nöjd/ganska nöjd, %) ⁴⁴	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolan	-	57	81	-	73	85
Kompisar	-	85	86	-	86	92
Familjen	-	83	91	-	83	92
Dina pengar	-	56	72	-	55	75
Fritiden	-	-	84	-	-	86
Livet som helhet	77	80	-	-	80	86

Tabell AII:3: Möjlighet och kostnader för fritidsaktiviteter

B 2 – Hur stämmer dessa påståenden in på dig? (stämmer helt/stämmer delvis, %) ⁴⁵	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Det finns saker att göra, men inget som intresserar mig	-	-	60	-	-	64
Det finns saker att göra, men min familj säger nej	-	-	7	-	-	10
Det finns saker att göra, men jag kan inte ta mig dit	-	-	37	-	-	43
Det finns saker att göra, men det kostar för mycket	-	-	48	-	-	47

Tabell AII:4: Medlemskap i föreningar

B 6 – Är du medlem i någon förening? (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	-	50	-	53	54

⁴⁴ 2012 har frågan fem svarsalternativ, men 2015 fyra stycken då ”varken eller” tas bort. Det finns goda skäl att anta att denna förändring har påverkat svarsfördelningen i positivt hänseende, men det behöver kontrolleras mot övriga kommuner.

⁴⁵ Stämmer delvis utgör cirka 4/5-delar av värdet.

Tabell AII:5: Orättvist behandlad

E 4 – Har du de senaste sex månaderna blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt? (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	38	43	-	33	37

Tabell AII:6: Alkohol-, tobaks- och drogvanor

F 6 – Hur ofta brukar du? (sällan/aldrig, %) ⁴⁶	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Röka cigaretter	-	68	87	64	62	76
Snusa	-	87	84	76	77	84
Dricka folköl	-	78	75	65	66	82
Dricka starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit	-	36	33	26	28	51

Tabell AII:7: Konsumtion av alkohol

F 7 – Får du dricka alkohol för dina föräldrar? (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
		46	44	52	42	35

Tabell AII:8: Användning av droger

F 8 – Har du någon gång använt narkotika? (ja, %)	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
			11	-	11	11

Tabell AII:9: Planer för fortsatta studier efter gymnasiet

H 2 – Tror du att du kommer läsa vidare efter gymnasiet, direkt eller senare	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, på universitet/högskola			56	30	25	59
Nej, jag kommer inte att läsa vidare			20	60	55	17
Vet inte			25	10	14	24

⁴⁶ 2012 motsvarar svarsalternativen aldrig/någon gång per år och 2009 aldrig/en gång om året eller mer sällan

Tabell AII:10: Anledning till flytt

H 3b – Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen? ⁴⁷	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Arbete				50	28	44
Studier				35	27	51
Mina fritidsintressen				-	6	17
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner				22	7	14
Familj och släkt				-	2	5
Bostadssituationen i kommunen				-	2	4
Vill ha närmare till naturen				-	-	2
Vill ha närmare till större ort/stad				-	-	26
Här kan jag inte vara den jag är				-	-	7
Vet inte				-	1	4
Annan orsak				-	4	12

Tabell AII:11: Det bästa med kommunen

H 4 – Vad tycker du är det bästa med att bo i din kommun? ⁴⁸	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Möjligheten till arbete				-	11	15
Möjligheten till fortsatta studier				-	12	9
Mina fritidsintressen				-	-	22
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner				-	26	46
Familj och släkt				-	47	52
Bostadssituationen i kommunen				-	3	4
Närheten till naturen				-	-	22
Närheten till större ort/stad				-	-	7
Bra miljö för barn att växa upp i				-	7	21
Här kan jag vara den jag är				-	-	9
Vet inte				-	19	11
Annan orsak				-	7	3

Tabell AII:12: Giftermål

H 5 – Får du gifta dig med vem du vill? ⁴⁹	Västervik			Riket		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, jag får gifta mig med vem jag vill				-	91	91
Ja, men bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min familj				-	3	3
Ja, men bara om personen är av ett annat kön än mig				-	-	2
Nej				-	2	1
Vet inte				-	5	3

⁴⁷ 2015 kan man ange max tre svarsalternativ istället för två. Och svarsalternativen förändras kontinuerligt. Omöjligt att jämföra över tid och därmed onödigt med tabell. Fokusera på att det är jobb och studier som är det mest centrala.

⁴⁸ Man kan ange tre svarsalternativ vilket gör att totalen överstiger 100%.

⁴⁹ Frågan är omformulerad 2015 (inkluderade tidigare sambo också) samt har ett nytt svarsalternativ.

REGION FÖRBUNDET
I KALMAR LÄN